

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 9.11.2005
KOM(2005) 561 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

2005 m. plėtros strategijos dokumentas

{SEK(2005) 1433 }
{SEK(2005) 1421 }
{SEK(2005) 1422 }
{SEK(2005) 1423 }
{SEK(2005) 1424 }
{SEK(2005) 1426 }
{SEK(2005) 1428 }

1. ES PLĖTROS POLITIKA

Plėtra yra viena veiksmingiausių ES politikos priemonių. Siekis įstoti į ES padėjo Vidurio ir Rytų Europos šalims iš komunistinių režimų tapti šiuolaikinėmis, veiksmingai veikiančiomis demokratinėmis valstybėmis. Visai neseniai ES įkvėpė didžiules reformas Turkijoje, Kroatijoje ir Vakarų Balkanuose. Visiems Europos piliečiams naudinga turėti kaimynines šalis, kurios yra stabilios demokratinės valstybės su klestinčia rinkos ekonomika. ES yra labai svarbu užtikrinti atsakingai valdomą plėtros procesą, kuris visoje Europoje skatintų taiką, stabilumą, gerovę, demokratiją, žmogaus teises ir teisinę valstybę.

Po kartas trukusio susiskaldymo ir konfliktų, ES taikiai kuria vieningą Europą. 2004 m. prisijungė dešimt naujų narių, o 2005 m. balandžio mėn. ES pasirašė Stojimo sutartį su Bulgarija ir Rumunija. 2005 m. spalio mėn. Sąjunga pradėjo derybas dėl narystės su Turkija ir Kroatija bei derybas dėl Stabilizacijos ir asociacijos susitarimo su Serbija ir Juodkalnija. Kiekvienas šių įvykių buvo pagrįstas valstybių pažanga įgyvendinant atitinkamas sąlygas.

Ypatingas uždavinys ES yra Vakarų Balkanai. Plėtros politika turi parodyti savo galią skatinti pokyčius regione, kuriame valstybės yra silpnos, o visuomenė susiskaldžiusi. Kad reformos vyktų sėkmingai, būtina įtikinanti politinė integracijos į ES perspektyva. Tačiau taip pat aišku, kad šios valstybės galės prisijungti tik tuomet, kai visiškai įgyvendins narystės kriterijus.

Plėtros politika apibrėžta Europos Sąjungos sutarties 49 straipsnyje, kuriame teigiama, kad kiekviena Europos valstybė, gerbianti pagrindinius ES demokratijos principus, gali pareikšti norą tapti Sąjungos nare¹. ES nustatė politinius ir ekonominius narystės kriterijus bei kriterijus, susijusius su narystės įsipareigojimais ir administraciniais gebėjimais, reikalingais siekiant įgyvendinti ES teisės aktus ir politikos kryptis bei užtikrinti jų vykdymą². Trys pagrindiniai Komisijos požiūrio į plėtrą principai yra konsolidavimas, sąlygiškumas ir informavimas.

ES plėtros įsipareigojimų konsolidavimas

Plėtra visuomet buvo esminė Europos projekto dalis. ES negali atsisakyti savo įsipareigojimų užtikrinti saugumą, stabilumą ir gerovę savo žemyne ir už jo ribų. Remiantis ES valstybių ir vyriausybių vadovų sprendimais, dabartinėje plėtros darbotvarkėje numatyti Balkanai ir Turkija. Perspektyva integruotis į Europą paskatino didelę pažangą, kurią šios šalys pasiekė pastaraisiais metais, tačiau reformos procesas vis dar nėra tvirtas. Ateityje dar laukia svarbūs uždaviniai, tokie, kaip Kosovo statuso sprendimas, kuriuose pagrindinį vaidmenį atliks ES.

Komisija yra įsitikinusi, kad atsakingai valdomas stojimo procesas teigiamai prisideda prie Europos projekto. Gerai veikianti Sąjunga svarbi tiek dabartinėms, tiek būsimoms narėms. Sąjungos pajėgumas priimti naujas nares, išsaugant Europos integracijos pagreitį, yra svarbi aplinkybė, atitinkanti tiek Sąjungos, tiek šalių kandidačių bendrą interesą³.

¹ Europos Sąjungos sutarties 49 ir 6 straipsniai.

² Kaip teigiama 1993 m. Kopenhagoje ir 1995 m. Madride priimtose Europos Vadovų Tarybos išvadose.

³ Kaip numatyta 1993 m. Kopenhagos Europos Vadovų Taryboje.

Plėtra, kai tuo pat metu prijungiama didelė šalių grupė, toliau nėra numatoma. Derybos dėl narystės su Turkija yra ilgalaikis procesas. Vakarų Balkanus sudaro mažesnės valstybės, pasiekusios skirtingus kelio į ES etapus. Siekiant užtikrinti sklandų naujų narių priėmimą, būsima plėtra vyks tokiu tempu, kokį padiktuos kiekvienos šalies rezultatai, pasiekti laikantis griežtų standartų.

Plėtos tempas turi priklausyti nuo ES pajėgumo priimti naujas nares. Plėtra – tai dalyvavimas bendrame projekte, pagrįstame bendrais principais, politikos kryptimis ir institucijomis. Sąjunga turi užtikrinti savo pajėgumą veikti ir spręsti išlaikant tinkamą pusiausvyrą institucijose; neviršyti biudžeto; ir įgyvendinti veiksmingą bendrą politiką įvairiose srityse bei pasiekti jos tikslus.

Daugiau kaip per tris dešimtmečius ES sėkmingai priėmė labai skirtingas šalių grupes. Formuodama įvairių sričių politiką ir kurdama institucijas, Sąjunga sugebėjo konstruktyviai reaguoti į naujas aplinkybes, tokias kaip diktatūrų, komunizmo žlugimas ir globalizacijos atsiradimas. Plėtra pasirodė esanti sėkminga priemonė šiame procese.

Teisingo ir griežto sąlygiškumo taikymas

Reikalaujama įvykdyti kriterijus, ES privalo išlikti griežta, bet tinkamai atlyginti už pasiektą pažangą. Šalys, siekiančios įstoti į ES, iš vieno proceso lygmens į kitą gali pereiti tik įvykdžiusios to lygmens sąlygas. Be to, Komisija yra pasirengusi rekomenduoti sustabdyti šį procesą tuo atveju, jeigu bus iš esmės ir nuolat pažeidžiami pagrindiniai ES principai arba jeigu šalis bet kuriame etape neatitiks pagrindinių reikalavimų. Tokie reikalavimai apima bendradarbiavimą su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiai Jugoslavijai (TBTBJ).

ES toliau griežtai reikalaus, kad, prieš įstodamos, šalys, siekiančios narystės ES, įvykdytų visus reikalavimus. Komisija padės šalims ir stebės jų pažangą, siekdama užtikrinti tinkamą įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą.

Tiek Balkanuose, tiek Turkijoje sąlygiškumo principo veiksmingumas skatinant reformas priklauso nuo to, ar bus išlaikyta įtikima integracijos į Sąjungą politinė perspektyva. Šalys, siekiančios įstoti į ES, gali geriausiai sulaukti visuomenės paramos drąsioms ir dažnai skausmingoms reformoms, kai ES jas remia, dirba su jomis ir ištesi savo pažadus.

Perspektyva pereiti į kitą santykių su Sąjunga etapą yra veiksminga paskata šalims keistis ir priimti ES standartus ir vertybes. Kelias narystės link yra savaime vertingas, net tuomet, kai iki stojimo dar likę daug metų. Šis kelias dažnai būna sunkus, todėl labai svarbu, kad ES dalyvautų visame procese ir būtų įsipareigojusi dėl rezultatų. Šiame dokumente pateikiamas planas, kaip įgyvendinti Vakarų Balkanų šalių integracijos į Europą perspektyvą, kuriame numatomi etapai ir nustatomos sąlygos, kurios turi būti įvykdytos kiekviename etape.

Informavimas apie plėtos politiką

Plėtos politikai labai svarbi visuomenės parama. Komisijai žinomas ES piliečių susirūpinimas dėl Europos integracijos apskritai ir konkrečiai dėl plėtos. ES turi geriau informuoti apie stojimo proceso tikslus ir uždavinius bei apie tai, kaip ji dirba su šiomis šalimis. Tai ypač svarbu atsižvelgiant į visuomenės susirūpinimą dėl globalizacijos keliamų uždavinių ir diskusijas apie Europos ateitį. Sąjunga turi tiesiogiai reaguoti į savo piliečių susirūpinimą. Pirmiausia ji turi pasiūlyti aiškią naujų šalių stojimo strategiją, paremtą

objektyviomis sąlygomis ir realiais įsipareigojimais. Siekiant užtikrinti paramą būsimai plėtrai, būtina geriau informuoti apie ankstesniąją.

Paskutinė plėtra buvo nepaprastai sėkminga. Iki 2004 m. gegužės 1 d. daugelis pranašavo, kad didžiausia plėtra ES istorijoje sukels didžiulių problemų, kaip antai institucijų nesugebėjimas dirbti ir dideli migruojančių darbuotojų srautai. Tačiau iš tiesų pakeitimai buvo nedideli ir lengvai valdomi. Visos dvidešimt penkios valstybės narės dalyvauja institucijose. Už savo šalių ribų dirbantys ES piliečiai teigiamai prisidėjo prie valstybių narių, atvėrusių savo darbo rinką, ekonomikos.

Tuo tarpu naujosios valstybės narės prisidėjo prie ekonomikos dinamiškumo, padėdamos išlaikyti ir kurti darbo vietas visoje ES. Padidėjusi prekyba ir investicijos paskatino augimą vienoje bendroje rinkoje. Europos standartų taikymas naujosiose valstybėse narėse, pavyzdžiui, aplinkos apsaugos srityje, naudingas visiems Europos piliečiams.

Tačiau apie šią sėkmę nebuvo pakankamai informuojama. Tam reikia bendro koordinuojamo atsako. Valstybės narės turi prisiimti atsakomybę ir paaiškinti bei apginti politiką, dėl kurios vieningai susitarė. Komisija papildys šias pastangas naudodama įvairius informavimo apie plėtros politiką būdus ir pateikdama įrodymus kovos su neteisingu supratimu. Kad paskatintų žiniomis pagrįstas diskusijas apie tiek buvusią, tiek būsimą plėtrą, ji sieks užmegzti dialogą su pagrindiniais politikos, žiniasklaidos, akademinio sluoksnio, verslo veikėjais bei socialiniais partneriais. Gyvybiškai svarbi Komisijos informavimo strategijos dalis yra pilietinės visuomenės dialogas, kuriuo siekiama sustiprinti pilietinės visuomenės ES ir šalyse kandidatėse ryšius, norint pagerinti abipusį supratimą, spręsti problemas ir paskatinti veiksmingas diskusijas⁴.

Šiame dokumente pirmiausia aptariamos šalys kandidatės Kroatija ir Turkija, toliau potencialios Vakarų Balkanų šalys kandidatės⁵. Išsamios pažangos ataskaitos apie kiekvieną šalį skelbiamos kartu su šiuo dokumentu. Tačiau Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos analizė pateikta nuomonėje dėl šios šalies paraiškos narystei ES, taip pat pareikštoje lapkričio 9 d.

2. TURKIJA IR KROATIJA

2.1. Turkijos pažanga

Turkijoje vyksta politiniai pertvarkymai ir šalis toliau pakankamai atitinka Kopenhagos politinius kriterijus. Šiuo metu įsigaliojo svarbios teisės aktų reformos, kurios turėtų įvesti struktūrinius teisinės, ypač teismų sistemos, pakeitimus. Tačiau permainų tempas sulėtėjo 2005 m., ir reformos toliau įgyvendinamos nevienodai. Nors žmogaus teisių pažeidimų mažėja, jų vis dar pasitaiko ir būtina skubiai tiek įgyvendinti jau galiojančius teisės aktus, tiek tam tikrose srityse imtis tolesnių teisės aktų iniciatyvų. Reikia toliau dėti dideles pastangas pagrindinių laisvių ir žmogaus teisių srityje, ypač žodžio laisvės, moterų teisių, religijos laisvės, profsajungų teisių, kultūrinių teisių srityje, bei toliau stiprinti kovą su kankinimu ir

⁴ Žr. Komisijos komunikatą dėl ES ir šalių kandidačių pilietinės visuomenės dialogo (KOM (2005) 290).

⁵ 2005 m. spalio 25 d. Komisija pateikė ataskaitą apie jos atliktą Bulgarijos ir Rumunijos pažangos stebėjimą (žr. Komisijos komunikatą KOM(2005) 534).

netinkamu elgesiu. Pirmiausia Turkija turėtų geriau įtraukti reformos procesą į visų valdžios institucijų darbą. Turkijos išsipareigojimas tolesnėms politinėms reformoms turėtų būti įgyvendinamas konkretesniais pasiekimais visų Turkijos piliečių labai, nepriklausomai nuo jų kilmės.

Turkija padarė esminę pažangą ekonomikos srityje ir dabar gali būti laikoma veikiančios rinkos ekonomikos šalimi, su sąlyga, kad ji tvirtai rems paskutinius stabilizacijos ir reformos pasiekimus. Turkija taip pat turėtų sugebėti atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgų veikimą Sąjungoje vidutinės trukmės laikotarpiu, jeigu toliau tvirtai vykdys stabilizacijos politiką ir imsis tolesnių ryžtingų veiksmų siekdama įgyvendinti struktūrines reformas.

Kalbant apie ES teisinės tvarkos (*acquis*) priėmimą ir įgyvendinimą, Turkijos teisės aktų derinimas su *acquis* keliose srityse pasistūmėjo į priekį, bet daugumoje sričių tebėra tik ankstyvoje šio proceso stadijoje. Būtina toliau dirbti visose srityse, nauji teisės aktai neturėtų nukrypti nuo *acquis*, o ne turkų paslaugų teikėjų arba produktų diskriminavimas arba nevienodų sąlygų taikymas ES valstybėms narėms turėtų būti nutraukti. Turėtų būti laikomasi išsipareigojimų, susijusių su muitų sąjunga. Turėtų būti stiprinami administraciniai ir teismų gebėjimai taikyti ES taisykles, kai jos bus įvestos šalyje.

2.2. Kroatijos pažanga

Kroatija nesusiduria su didesniais sunkumais siekdama atitikti politinius narystės reikalavimus. Pažanga buvo pasiekta daugumoje sričių, tačiau vis dar reikia sutelkti daug pastangų siekiant įgyvendinti teismų sistemos reformą, įskaitant nešališką patraukimą baudžiamojon atsakomybėn už karo nusikaltimus, kovoti su korupcija, gerinti mažumų padėtį ir palengvinti pabėgėlių grįžimą. Svarbi pažanga buvo pasiekta regioninio bendradarbiavimo srityje, tiek dvišalių santykių su kaimyninėmis šalimis srityje, tiek regioninių iniciatyvų atžvilgiu. Kadangi buvo nepakankamai bendradarbiaujama su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiai Jugoslavijai (TBTBJ), ES negalėjo pradėti derybų dėl narystės, kaip buvo numatyta, 2005 m. kovo mėn.; šiuo metu pradėtas visavertis bendradarbiavimas, kuris turi būti išlaikytas.

Ekonominių kriterijų srityje Kroatija gali būti laikoma veikiančios rinkos ekonomikos šalimi. Ji turėtų sugebėti atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgų veikimą Sąjungoje vidutinės trukmės laikotarpiu, su sąlyga, kad ji toliau įgyvendins reformos programą likusiems trūkumams pašalinti.

Kalbant apie ES teisinės tvarkos priėmimą ir įgyvendinimą, Kroatija pasiekė tam tikrą pažangą, daugiausia teisės aktų derinimo srityje. Kroatijai reikia toliau derinti teisės aktus visose srityse, tuo pat metu stiprinant administracinius ir teismų gebėjimus užtikrinant *acquis* vykdymą. Daugeliu atveju vykdymas užtikrinamas silpnai, o administraciniai gebėjimai tebėra nevienodi.

2.3. Stojimo strategija

Derybos dėl narystės

2005 m. spalio 3 d. pradėjus derybas dėl narystės, ES ir Turkijos bei Kroatijos santykiai pasiekė naują, istorinį, etapą. Šiuo atžvilgiu ES įvykdė savo išsipareigojimus. Derybos abiem šalims suteiks galimybę parodyti savo ryžtą ir gebėjimą užbaigti būtinus pakeitimus ir atitikti visus narystės reikalavimus.

Turkijai iškelta sąlyga deryboms dėl narystės pradėti buvo Ankaros susitarimo papildomo protokolo pasirašymas šią vasarą. ES atidžiai stebės šio protokolo įgyvendinimą, ypač ar panaikinti visi apribojimai laisvam prekių, įskaitant transporto priemones, judėjimui, ir jį įvertins 2006 m.

TBTBJ Vyriausiojo prokuroro įvertinimas, kad dabar Kroatija visapusiškai bendradarbiauja, paskatino Tarybą pradėti derybas dėl narystės. Nepertraukiamas visapusiškas bendradarbiavimas su TBTBJ ir toliau bus pažangos reikalavimu per visą stojimo procesą. Nepakankamas bendradarbiavimas su TBTBJ bet kuriame etape įtakos visą derybų pažangą, ir dėl to gali būti nutrauktos derybos.

Derybos bus vedamos remiantis Tarybos priimtomis aiškiais ir griežtomis bendrosiomis derybų nuostatomis, numatančiomis metodą ir pagrindinius principus⁶. Derybų pagrindu taps šalių pasiekimai, o jų tempas priklausys nuo šalių pažangos įgyvendinant narystei keliamus reikalavimus. Sąjunga tikisi, kad abi šalys visiškai įvykdys politinius kriterijus ir per derybas stengsis toliau juos tobulinti. Tuo atveju, jeigu bet kuri šalis iš esmės ir nuolat pažeis laisvės, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms bei teisinės valstybės principus, kuriais yra grindžiama Sąjunga, derybos dėl narystės gali būti sustabdytos. Kad taptų valstybėmis narėmis, abi šalys turės perimti Sąjungos *acquis*. Kaip visose ankstesnėse derybose, gali būti susitarta dėl konkrečios *acquis* perkėlimo į nacionalinę teisę tvarkos.

Sąjunga nustatys gaires dėl laikino atskirų skyrių uždarymo ir taip pat, kai tinkama, atidarymo. Nustatydama gaires, į kurias bus atsižvelgiama ekonomikos srities skyriuose, Komisija skirs ypatingą dėmesį sutartinių įsipareigojimų Sąjungai ir visoms valstybėms narėms pagal asociacijos susitarimus, įskaitant Turkijai muitų sąjungos ir papildomo protokolo, bei kriterijaus būti veikiančia rinkos ekonomikos šalimi, laikymuisi. Jei vėliau Komisija nuspręs, kad šalis kandidatė nebevykdo šių įsipareigojimų arba kriterijų, Komisija gali pasiūlyti valstybėms narėms sustabdyti derybas dėl narystės atitinkamuose skyriuose.

Pirmasis derybų žingsnis buvo analitinis ES *acquis* nagrinėjimas (angl. vadinamas „*screening*“) 2005 m. spalio 20 d. Analitinio nagrinėjimo metu susitinka Turkijos ir Kroatijos bei Komisijos ekspertai paaiškinti ES taisyklių ir nagrinėti kiekvienos valstybės planų joms priimti ir įgyvendinti. Tikimasi, kad visi *acquis* skyriai bus išnagrinėti iki 2006 m. rudens. Po to, kai skyrius bus išnagrinėtas, ES, remdamasi Komisijos pasiūlymu, nuspręs, ar jis gali būti atidarytas arba kurios gairės turi būti įgyvendintos prieš jį atidarant.

Parama reformoms

Komisijos strategijos, skirtos Turkijai, ramstis yra jos aktyvi parama politinių reformų procesui. Reguliarus politinių kriterijų stebėjimas suaktyvėjo, pradėjus rengti dažnus politinio ir ekspertų lygmens susitikimus, siekiant išsamiai peržiūrėti visus klausimus ir problemas, kylančius pagal įvairias politinių kriterijų antraštes. Norint išlaikyti derybų pagreitį, pagrindinius neišspręstus klausimus reikės išspręsti ankstyvame derybų dėl narystės etape, įskaitant naudojant būtinų veikslių pagal atitinkamus derybinius skyrius planavimą pagal atskaitos tašką.

⁶ Bendrosios derybų nuostatos paskelbtos šiais adresais:
<http://europa.eu.int/comm/enlargement/turkey/docs.htm> ir
http://europa.eu.int/comm/enlargement/croatia/key_documents.htm

Komisija toliau aktyviai remia politines, ekonomines ir kitas reformas, susijusias su stojimo procesu Kroatijoje, ypač atsižvelgiant į Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą, įsigaliojusį 2005 m. vasario mėn.

Abiems šalims Komisija siūlo Stojimo partnerystės, atspindinčias pagrindinius prioritetus, nustatytus pažangos ataskaitose. Šios partnerystės sąlygas, keliamas pažangai siekiant narystės ES, išreiškia konkrečiais veiksmais. ES paramos projektai grindžiami tais pačiais prioritetais.

Tapusi šalimi kandidate, Kroatija atitinka reikalavimus gauti visų trijų finansinių pasirengimo narystei priemonių paramą: Phare – institucinei plėtrai ir ekonominei bei socialinei sanglaudai, ISPA – aplinkos ir transporto infrastruktūrai bei SAPARD – žemės ūkio ir kaimo plėtrai. Kroatija taip pat toliau atitinka reikalavimus CARDS regioninei programai 2005 ir 2006 m. Pasirengimas narystei bus finansuojamas skiriant 105 milijonus eurų 2005 m. ir 140 milijonų eurų 2006 m. Kroatija taip pat gali dalyvauti Bendrijos programose.

2005 m. pasirengimo narystei finansinės paramos programą Turkijai sudaro nacionalinė programa ir susijusios išlaidos daugiašalėms programoms, komunikacijai ir valdymui, iš viso 300 milijonų eurų 2005 m. ir 500 milijonų 2006 m. Pagrindiniai 2005 m. programos prioritetai atspindi ES prioritetus, susijusius su politiniais kriterijais, ekonomine ir socialine sanglauda, *acquis* įgyvendinimu pagrindinėse srityse ir ES bei Turkijos politiniu ir socialiniu dialogu. Tai taip pat apima finansavimą, siekiant parengti Turkiją didelio masto infrastruktūros ir priemonių, panašių į struktūrinius fondus, įgyvendinimui nuo 2007 m.

3. VAKARŲ BALKANAI

3.1. Albanijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos⁷, Serbijos ir Juodkalnijos bei Kosovo⁸ pažanga

Politinė raida

Bendra politinė padėtis gerėja, tačiau vis dar yra svarbių problemų. Albanija yra politiškai stabilesnė, kaip parodė sklandus perėjimas prie naujos vyriausybės 2005 m. liepos–rugpjūčio mėn.; tačiau valdymas vis dar turi būti gerokai patobulintas. Bosnija ir Hercegovina padarė didelę pažangą įgyvendindama ekonominio pagrįstumo analizėje nustatytus prioritetus, tačiau dėl jos sudėtingų konstitucinių struktūrų sprendimų priėmimas dažnai neveikia ir yra neveiksmingas. Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija parodė didelį išipareigojimą Ohrido pagrindų susitarimo įgyvendinimui ir nuo 2001 m. padarė didelę pažangą stiprindama šalies stabilumą. Serbija ir Juodkalnija patiria struktūrinius trūkumus ir koordinavimo sunkumus, ypač srityse, kuriose gebėjimai yra bendri valstybių sąjungai ir respublikoms. Kosovo institucijoms vis dar trūksta politinio brandumo, būtino išties demokratiškai, saugiai ir daugiatautei visuomenei kurti.

Apskritai demokratiinių institucijų veikimas gerėja. Šalims reikia užbaigti rinkimų reformas. Rinkimų standartai pagerėjo. Parlamentai šiame regione tampa veiksmingesni, tačiau jų darbui kai kuriose šalyse trukdo išteklių stoka ir nekonstruktyvi politinė atmosfera. Viešojo

⁷ Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pažanga aprašyta atskirai paskelbtoje Komisijos nuomonėje (KOM(2005) 562).

⁸ Kosovas šiuo metu valdomas pagal JT Saugumo Tarybos rezoliuciją Nr. 1244.

administravimo institucijos yra neapsaugotos nuo politinio kišimosi ir turi silpnus administracinius bei įgyvendinimo gebėjimus. Šalims būtina suaktyvinti reformų pastangas. Joms taip pat reikia sukurti kvalifikuotą ir nepriklausomą valstybės tarnybą, kuri galėtų vadovauti Europos integracijos procesui.

Įgyvendinamos teismų sistemos reformos, ir pagerėjo teisinės sistemos. Tačiau teismai apskritai tebėra silpni ir jiems trūksta nepriklausomumo. Bendros problemos yra neveiksmingumas, išteklių trūkumas, didelis neišnagrinėtų teismo bylų skaičius ir silpnas teisės aktų įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas. Kosove pagrindinis prioritetas yra asmenų iš mažumų tarpo įdarbinimas teismų sistemoje. Nors beveik visose šalyse veikia teisinės žmogaus teisių ir mažumų apsaugos sistemos, praktikoje pasitaiko diskriminavimo atvejų.

Turi būti tęsiama policijos tarnybų reforma, siekiant užtikrinti, kad jos veiktų be politinio kišimosi ir būtų organizuotos pagal techninius ir profesionalius kriterijus. Organizuotas nusikalstamumas ir korupcija tebėra svarbios problemos visame regione. Šalių kovos su korupcija strategijos turi būti patobulintos ir atnaujintos, parengiant realius tikslus ir grafikus.

Žmonių, vis dar užregistruotų kaip pabėgėliai arba šalies viduje perkeltieji asmenys, skaičius sumažėjo, daugiausia dėl pabėgėlių ir šalies viduje perkeltųjų asmenų perregistravimo Serbijoje ir Juodkalnijoje bei Bosnijoje ir Hercegovinoje. Smurtiniai įvykiai Kosove 2004 m. kovo mėn. stipriai pakenkė grįžimo procesui ir Belgrado bei Prištinos dialogas šiuo klausimu tebėra problematiškas.

Bosnija ir Hercegovina bei Serbija ir Juodkalnija pasiekė reikšmingą pažangą bendradarbiaudamos su TBTBJ, perduodamos Hagai didelį skaičių kaltinamųjų, tačiau joms vis dar reikia pasiekti visavertį bendradarbiavimą. Beveik visos šalys savo teisės aktus suderino su Tarybos sprendimu dėl fizinių asmenų, kuriems pareikštas TBTBJ kaltinimas, turto išaldymo⁹.

Regioninio bendradarbiavimo stiprinimas yra svarbus tolesnei stabilizacijai ir susitaikymui. Tai parodo šalies gebėjimą palaikyti aukštesnio lygmens santykius su ES. Neseniai Serbijos prezidento pareikštas atsiprašymas už jo tautiečių Bosnijoje ir Hercegovinoje padarytus karo nusikaltimus teikia vilčių, kad susitaikymo procesas stiprėja. Pagerėjo bendradarbiavimas pabėgėlių grįžimo srityje ir gerėja bendradarbiavimas teisingumo, laisvės ir saugumo srityje, įskaitant kovą su organizuotu nusikalstamumu.

Per praėjusius šešerius metus vertingą indėlį įnešė Stabilumo paktas, tačiau prielaidos jo darbui keičiasi. Regionas palaipsniui imasi savarankiško regioninio bendradarbiavimo, pavyzdžiui, per Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesą. Kad būtų išlaikytas regioninio bendradarbiavimo pagreitis, pertvarkytas Stabilumo paktas galėtų palaipsniui ir tinkamai perduoti savo pagrindines funkcijas regionui.

Ekonomikos vystymasis

Makroekonominis stabilumas apskritai buvo toliau sustiprintas. Tai padėjo išlaikyti tvaraus augimo rodiklius ir nedidelę infliaciją. Tačiau didelis einamosios sąskaitos deficitas tebėra silpnoji vieta.

⁹ Tarybos sprendimas 2004/767/BUSP, įgyvendinantis Bendrąją poziciją 2004/694/BUSP.

Struktūrinių reformų pažanga pasiskirstė nevienodai. Privatizavimo ir restruktūrizavimo procesas pasiekė skirtingus etapus. Nuosavybės teisių ir sutarčių vykdymo užtikrinimas vis dar vyksta sunkiai. Didelis neoficialus sektorius ir toliau yra nevienodos konkurencijos ir mokesčių vengimo šaltinis. Prekybos liberalizavimą paspartino laisvosios prekybos susitarimų regioninio tinklo užbaigimas. Kad būtų sukurta veikianti rinkos ekonomika, šalims reikia užtikrinti tolesnę makroekonominę stabilizaciją ir struktūrines reformas, įskaitant liberalizavimą ir privatizavimą. Šiam procesui būtinos atitinkamos įmonių valdymo reguliavimo sistemos ir struktūros.

3.2. Pasirengimo narystei strategija

Narystės perspektyvos įgyvendinimas: planas

Visoms Vakarų Balkanų šalims buvo leista tikėtis tapti ES narėmis, kai tik jos įgyvendins būtinas sąlygas¹⁰. ES laikysis šio įsipareigojimo. Kiekviena šalis artės šio tikslo link pagal savo pasiekimus, priklausomai nuo pažangos, pasiektos įgyvendinant reikalavimus. Šalys pasiekė skirtingus kelio ES link etapus, bet galės įgyvendinti integracijos į Europą perspektyvą laikydamosi toliau paaiškinto plano.

Kaip potencialios šalys kandidatės, Vakarų Balkanų valstybės jau gali naudotis keliomis priemonėmis, kuriomis taip pat teikiama pagalba šalims kandidatėms. Tai galimybė naudotis Bendrijos programomis (tokiomis kaip švietimo, mokslo ir mokslinių tyrimų), pagalba siekiant ES standartų, jų produktams taikomomis prekybos lengvatomis, reguliariomis Komisijos ataskaitomis ir ES politikos prioritetų nustatymu.

Kiekviena šalis su ES gali pasirašyti plačios taikymo srities **Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą (SAS)**. Šie susitarimai padeda parengti Vakarų Balkanų šalis būsimai narystei, gerokai prieš stojimą įvairiose srityse įvesdami ES taisykles. Ligi šiol SAS galioja Kroatijoje ir Buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje. Albanija netrukus baigs rengti tokį susitarimą, tuo tarpu Serbija ir Juodkalnija ką tik pradėjo derybas dėl SAS, o Bosnija ir Hercegovina greitai jas pradės.

Prieš **pradėdama derybas dėl SAS**, ES išnagrinėja, ar tenkinamos pagrindinės sąlygos. Būtina sąlyga deryboms pradėti yra pakankamas **stabilizacijos** lygis.

ES remia tolesnę regiono stabilizaciją įvairiomis bendros užsienio ir saugumo politikos priemonėmis, įskaitant ES specialiuosius atstovus, ES stebėjimo misiją, ES karines pajėgas Bosnijoje ir Hercegovinoje bei ES policijos misijas Bosnijoje ir Hercegovinoje bei Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje. ES dalyvavimo tose šalyse pobūdis turės prisitaikyti, šalims tampant stabilesnėmis ir darant pažangą Europos integracijos link. Sąjunga žengė svarbų žingsnį 2005 m. paskirdama tą patį asmenį Komisijos delegacijos vadovu ir ES specialiuoju atstovu Skopjėje.

Kai užtikrinamas pakankamas stabilizacijos lygis, Komisija **galimybių ataskaitoje** gali rekomenduoti Tarybai, ar gali būti pradėtos derybos dėl SAS ir kokiomis sąlygomis. Atsižvelgiant į sutartinių santykių svarbą, Komisija laiko prioritetu kaip galima greičiau pradėti derybas dėl SAS bei jį pasirašyti su likusiomis šalimis. Derybos dėl SAS su Serbija ir

¹⁰ Salonikų Europos Vadovų Taryba 2003 m. birželio mėn.

Juodkalnija buvo pradėtos 2005 m. spalio mėn. Taip pat spalio mėn. Komisija rekomendavo Tarybai pradėti derybas dėl SAS su Bosnija ir Hercegovina.

Derybos dėl SAS gali būti **baigtos**, kai tik šalis pasiekia pakankamą bendrą pažangą reformų srityse, kurios yra būtinos susitarimo įgyvendinimui. Po to, kai susitarimas yra pasirašomas, jį turi ratifikuoti ES ir būsimoji asocijuota šalis. Tuo tarpu su prekyba susijusios SAS nuostatos yra taikomos pagal laikinąjį susitarimą. Po ratifikavimo susitarimas įsigalioja.

SAS galioja Kroatijoje ir Buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje. Albanija pasiekė pakankamą pažangą tobulindama teisės aktų leidybos ir institucinę sistemą bei administracinius gebėjimus, reikalingus tinkamam būsimo susitarimo įgyvendinimui; tai leidžia užbaigti derybas dėl SAS.

Komisija mano, kad derybas dėl SAS su Serbija ir Juodkalnija bei Bosnija ir Hercegovina turėtų būti įmanoma užbaigti per metus nuo jų pradžios. Tai ambicingas tvarkaraštis, kuris priklausys nuo konkrečios pažangos įgyvendinant politines, ekonomines ir institucines reformas.

Sėkmingos derybos ir susitarimo pasirašymas leidžia šaliai parodyti, kad ji sugeba palaikyti aukštesnio lygmens santykius su ES. Todėl tinkamas susitarimo įgyvendinimas yra geriausias pagrindas, kuriuo remiantis galima įvertinti šalies pasirengimą pereiti į kitą kandidatės statuso, o po to derybų dėl narystės, etapą. Todėl geras šalies SAS išsipareigojimų (įskaitant su prekyba susijusias nuostatas) įgyvendinimo įvertinimas bus esminis rodiklis ES vertinant bet kurią narystės **paraišką**.

Pateikus narystės paraišką ir remiantis Komisijos nuomone, ES gali nuspręsti šaliai suteikti **kandidatės statusą**. Šis statusas yra politinis glaudesnių santykių su šalimi, siekiančia narystės, pripažinimas. Praktiškai tai reiškia, kad ES parama gali būti naudojama visose srityse, tiesiogiai susijusiose su šalies gebėjimu prisiimti narystės išsipareigojimus, pavyzdžiui, pasirengimui struktūrinių fondų įgyvendinimui. Tačiau tai nereiškia automatiško bendros šaliai skiriamos paramos sumos padidinimo. Kandidatės statusas reiškia, kad atitinkama šalis pradeda naują santykių su ES etapą ir galės vesti aktyvesnį politinį dialogą bei pradėti ekonominį bendradarbiavimą su Komisija ir valstybėmis narėmis.

Kandidatės statusas yra būtinas, bet nepakankamas **deryboms dėl narystės pradėti**. Prieš pradėdama derybas dėl narystės, šalis turi pasiekti pakankamą bendro Kopenhagos kriterijų atitikimo lygį. Turi būti patenkinti politiniai kriterijai¹¹, įskaitant, jei reikia, visapusišką bendradarbiavimą su TBTBJ. Šalis turi būti padariusi didelę pažangą siekdama ekonominių kriterijų atitikimo ir narystės išsipareigojimų įgyvendinimo. Komisija išnagrinėja bendro reikalavimų atitikimo lygį nuomonėje dėl šalies paraiškos narystei, po to teikia reguliarias ataskaitas apie pažangą. Europos Vadovų Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija, nusprendžia, ar derybas galima pradėti, o jei taip, tai kada. Priėmus šį sprendimą, remiantis Tarybos, gavus Komisijos pasiūlymą, patvirtintomis bendrosiomis derybų nuostatomis, sušaukiama tarpvyriausybė konferencija.

Kaip numatyta bendrosiose Kroatijos derybų nuostatose, specialūs Stabilizacijos ir asociacijos proceso (SAP) kriterijai ir SAS turi būti įgyvendinami iki pat stojimo. Nepakankamas šių reikalavimų laikymasis turės įtakos derybų tempui. Remiantis ankstesne patirtimi,

¹¹ Kaip numatyta 1999 m. gruodžio mėn. Helsinkio Europos Vadovų Taryboje.

priklausomai nuo šalies derybos dėl narystės gali trukti labai skirtingą metų skaičių. Derybos savo pobūdžiu yra laiko neapribotas procesas. Pabaigus derybas, jų rezultatai įtvirtinami Stojimo sutartyje. Ši sutartis, kai ją patvirtina Europos Parlamentas ir ratifikuoja visos valstybės narės bei stojančioji šalis, leidžia įstoti į Sąjungą.

Parama reformoms

Europos partnerystės nubrėžia gaires šalių reformų pastangoms ir nurodo konkrečius veiksmus, reikalingus pažangai pagal planą pasiekti. Jose nurodomi trumpalaikiai ir vidutinės trukmės prioritetai kiekvienam konkrečiam pasirengimo narystei etapui. Šalys turėtų nedelsdamos pagal ES siūlomus prioritetus parengti atitinkamus veiksmų planus. Kad kaip galima geriau išnaudotų šią priemonę, šalys turi visapusiškai įtraukti partnerystės prioritetus į vidaus politikos darbotvarkę, įskaitant ne tik teisės aktų leidybos bet ir biudžeto ir administracinio planavimo srityje. Europos partnerystės ir toliau bus pagrindu CARDS pagalbos programai Vakarų Balkanams¹².

Sąjunga Europos partnerystėse numatytą reformų darbotvarkę remia įvairiomis priemonėmis. **ES paramą** Vakarų Balkanams sudaro 539 milijonų eurų suma, skiriama vien tik 2005 m., įskaitant paramą regioninei programai, kuria ir toliau gali naudotis Kroatija. Teikiant šią paramą pagrindinis dėmesys skiriamas problemoms, nustatytoms Europos partnerystėse. Dabar buvo įgyvendintos dauguma naujų ES pagalbos priemonių, dėl kurių buvo susitarta 2003 m. Salonikų viršūnių susitikime. Siekiant supažindinti su ES politikos kryptimis ir darbo metodais, šalims buvo suteikta galimybė dalyvauti Bendrijos programose. Komisija numato netrukus pateikti pasiūlymą dėl įstrižinės kilmės kumuliacijos taikymo regiono valstybių, kurios yra pasirašiusios laisvosios prekybos susitarimus su ES, prekyboje. Atskirai Komisija pasiūlė iš esmės visiems produktams penkeriems metams pratęsti šalių laisvą patekimą į ES rinką. Pažanga siekiant pasirašyti readmisijos ir supaprastinto vizų režimo susitarimus parodys abipusį įsipareigojimą toliau bendradarbiauti teisingumo, laisvės ir saugumo srityje.

4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

- (1) Komisijos plėtros politika yra grindžiama konsolidavimu, sąlygiškumu ir informavimu. Atsakingai valdomas plėtros procesas visoje Europoje skatina taiką, stabilumą, gerovę, demokratiją ir teisinę valstybę. Sąjunga laikysis priimtų įsipareigojimų, kai šalys įgyvendins griežtas narystės sąlygas. Kiekviena šalis bus vertinama pagal jos pasiekimus. Komisija padės šalims ir stebės jų pažangą, siekdama užtikrinti tinkamą įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą. Taip pat visa ES turi geriau informuoti apie stojimo proceso tikslus ir uždavinius.
- (2) Spalio 3 d. pradėjus derybas dėl narystės su Turkija ir Kroatija, pradėtas naujas politinės ir ekonominės integracijos etapas. Stojimo partnerystėse numatyti pagrindiniai darbai, kuriuos turi atlikti kiekviena šalis, kad pasiektų pažangą derybose.
- (3) Vakarų Balkanų ateitis yra ES. Vakarų Balkanų šalys nuo stabilizacijos ir atstatymo pereina prie darnaus vystymosi, asociacijos ir integracijos į Europos struktūras, taip pasiekdamos 2003 m. Salonikų Europos Vadovų Taryboje numatytus tikslus. Komisija siekia užtikrinti, kad visos šalys su ES pasirašytų Stabilizacijos ir asociacijos

¹² Bendrijos pagalba rekonstrukcijai, vystymuisi ir stabilizacijai (*angl.* CARDS).

susitarimus (SAS), kad būtų sukurti patikimi sutartiniai santykiai. Geras šalies SAS įsipareigojimų (įskaitant su prekyba susijusių nuostatų taikymą laikinuoju susitarimu) laikymosi įvertinimas bus esminis rodiklis ES vertinant bet kurią narystės paraišką.

- (4) Komisija šiais metais rekomendavo, kad ES pradėtų derybas dėl SAS su Serbija ir Juodkalnija bei Bosnija ir Hercegovina. Priklausomai nuo šių šalių pažangos vykdant politines, ekonomines ir institucines reformas, derybas dėl SAS turėtų būti įmanoma užbaigti per metus nuo jų pradžios. Albanija pasiekė pakankamą bendrą pažangą reformų srityse, būtinose būsimo SAS įgyvendinimui; tai leidžia užbaigti derybas dėl SAS.
- (5) ES rūpinasi, kad Kosovas pasinaudotų pagrindinėmis regionui siūlomomis priemonėmis. Diskusijų dėl statuso pradžia – svarbus uždavinys visam regionui ir tarptautinei bendruomenei. Tvirtas visų šalių įsipareigojimas daugiataučiam, stabiliam ir demokratiniam Kosovui bus itin svarbus siekiant tvaraus suregulavimo, kuris sustiprintų saugumą ir stabilumą regione, bei užtikrinant jo tolesnę pažangą siekiant narystės ES.
- (6) Savo nuomonėje Komisija rekomenduoja, kad Europos Vadovų Taryba suteiktų šalies kandidatės statusą Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai. Derybos dėl narystės turėtų būti pradėtos, kai šalis pasieks pakankamą narystės kriterijų atitikimo lygį. Komisija ne vėliau kaip iki 2006 m. pabaigos pateiks Tarybai ataskaitą dėl Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos pažangos.

Priedas: Albanijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Kroatijos, Serbijos ir Juodkalnijos, Kosovo ir Turkijos pažangos ataskaitų išvados

Albanija

Kalbant apie **politinę padėtį**, Albanija padarė pažangą stiprindama demokratines, teismų ir viešojo administravimo institucijas, tačiau turi aktyviau įgyvendinti strategijas ir įstatymus, kad toliau gerintų jų veikimą. Buvo dedamos pastangos siekiant kovoti su korupcija ir gerinti žmogaus teisių padėtį. Kad būtų pasiekti svarbūs rezultatai, būtinas tolesnis įsipareigojimas. Albanija ir toliau vaidina teigiamą politinį ir prekybinį vaidmenį regione.

Parlamentas išliko politinių debatų centru ir priėmė didelį skaičių svarbių teisės aktų. Per daug ryški politinė konfrontacija trukdė siekti bendro politinio sutarimo reformų klausimais ir lėtino pažangą. Naujos parlamento vidaus taisyklės ir ypač sustiprintas Europos integracijos komitetas galėtų padėti skatinti konstruktyvų bendrą sutarimą. 2005 m. liepos mėn. parlamento rinkimai iš esmės buvo teisingi ir valdžia buvo perduota sklandžiai, tačiau jų metu atsiskleidė trūkumai, parodę būtinybę įgyvendinti tolesnę rinkiminę reformą.

Vyriausybė parengė naujas svarbias strategijas ir koordinavimo priemones, susijusias su Albanijos pažanga siekiant narystės ES. Daugeliu atvejų reikės papildomos energijos ir įsipareigojimo jas naudoti, kad būtų pasiekti realiai geresni rezultatai. Sustiprinta Europos integracijos ministerija, tačiau jai reikia papildomų išteklių, siekiant sustiprinti jos vadovavimą ir koordinavimą ES klausimų srityje. Sujungus kelias ministerijas galėtų pagerėti koordinavimas susijusiose politikos srityse, tačiau reikės stengtis užtikrinti atitinkamus priežiūros ir kontrolės svetus.

Albanija pagerino viešojo administravimo priežiūrą, atranką ir mokymą bei ėmėsi veiksmų sustiprinti teisinę sistemą. Dabar jai reikia užtikrinti tinkamą politinio ir administracinio lygių padalijimą bei patobulinti valstybės tarnautojų vertinimo tvarką ir įdarbinimo sąlygas.

Pasiekta pažanga gerinant Albanijos teismų sistemos veikimą. Pagerintas teisėjų ir prokurorų mokymas ir dabar toliau turėtų sekti tolesni veiksmai, kad būtų užtikrintas jų nepriklausomumas ir geresnės įdarbinimo sąlygos kitiems teismų darbuotojams. Imtasi priemonių teismų skaidrumui ir koordinavimui didinti, tačiau šis darbas turėtų būti tęsiamas. Nors dabar vykdoma daugiau teismo sprendimų, vykdymo lygis išlieka palyginti žemas. Kad būtų pasiekti geresni konkretūs kovos su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu rezultatai, dabar turėtų būti naudojamos naujos teisinės priemonės ir regioniniai susitarimai.

Buvo dedamos tam tikros pastangos kovojant su korupcija: tęsiamas darbas tarptautiniuose forumuose, priimti nauji interesų konflikto teisės aktai, daugiau valstybės pareigūnų patraukta baudžiamojon atsakomybėn už korupciją, ir imtasi ryžtingų veiksmų prieš korupciją policijoje. Vis dėlto apčiuopiamų rezultatų nėra daug: būtinos didelės tolesnės pastangos, kad būtų užtikrintas dabartinių teisės aktų vykdymas ir priimtos naujos priemonės, suderintos su Albanijos kovos su korupcija veiksmų planu, Valstybių grupės prieš korupciją (*angl.* GRECO) rekomendacijomis ir tarptautinėmis kovos su korupcija konvencijomis.

Žmogaus teisių srityje Albanija ėmėsi tam tikrų veiksmų, siekdama pagerinti kalinių sąlygas, išleisdama naują elgesio kodeksą ir vidaus kontrolės įstatymą kalėjimams, tačiau dėl nepakankamos infrastruktūros fizinės sąlygos tebėra prastos. Turėtų būti gerinamos šalies įstatymų ir tarptautinių konvencijų dėl elgesio su kaliniais žinios bei vykdymo užtikrinimas. Nedaug konkrečios pažangos pasiekta gerinant žiniasklaidos laisvę. Teisės aktų leidybos pažanga pasiekta stiprinant nuosavybės teises, tačiau įgyvendinimas turi būti labai spartinamas. Albanija yra religinės tolerancijos pavyzdys, tačiau būtina tolesnė pažanga, kad būtų pasiekti tarptautiniai žmogaus ir mažumų teisių standartai.

Albanija ir toliau vaidina teigiamą vaidmenį regione, aktyviai siekdama pagilinti politinius ir prekybinius santykius su kaimyninėmis šalimis pasirašydama laisvosios prekybos susitarimus ir įgyvendindama regionines daugiašales iniciatyvas bei laikydamosi konstruktyvios politikos Kosovo atžvilgiu.

Albanijos **ekonomika** tam tikru mastu veikia pagal veikiančios rinkos ekonomikos principus. Būtinos tolesnės energingos reformų pastangos ekonomikos konkurencingumo trūkumams išspręsti.

Ekonomikos augimas išliko stiprus, o infliacija nedidelė. Einamosios sąskaitos deficitas sumažėjo. Buvo tęsiamas fiskalinis konsolidavimas, ir biudžeto deficitas sumažėjo. Toliau tęsėsi viešojo administravimo reformos pažanga ir pagerėjo administraciniai mokesčių administracijos gebėjimai. Tam tikra pažanga pasiekta viešųjų finansų kontrolės ir vidaus audito srityje. Užbaigtas mažųjų ir vidutinių įmonių privatizavimas. 2004 m. parduotas Taupomasis bankas, o 2005 m. pradžioje pradėtas *Albtelecom* privatizavimas. Įgyvendinus rizika pagrįstą priežiūros procesą sustiprinta riziką ribojanti priežiūra. Darbo rinka laikoma palyginti lanksčia.

Tačiau vis dar reikia stiprinti viešojo sektoriaus valdymą, ir buvo vėluojama privatizuojant dideles įmones. Pastaruoju metu gerėjo finansinio sektoriaus veiklos rezultatai nukreipiant santaupas į produktyvias investicijas, tačiau šie rezultatai tebėra silpni. Toliau sunkiai vyksta nuosavybės teisių nustatymas ir vykdymo užtikrinimas, o tai kenkia galimoms investicijoms ir

ekonominei veiklai. Steigiant įmones ir toliau išskildavo sunkumą, tokių kaip silpna infrastruktūra, prasti teisės aktai ir silpnas mokesčių teisės aktų įgyvendinimas. Problema lieka nesąžininga konkurencija, įmonėms veikiant šešėlinėje ekonomikoje. Išsilavinimo lygis tebėra palyginti žemas, o kvalifikuotos darbo jėgos pasiūla nedidelė.

Albanija padarė pažangą **Europos standartų** laikymosi srityje. Pažanga daugiausia pasiekta priimant naujus teisės aktus ir steigiant naujas institucijas. Taip pat buvo stengiamasi stiprinti administracinius gebėjimus, tačiau tam tikrais atvejais tolesnei pažangai pasiekti būtinas didesnis išsipareigojimas ir daugiau išteklių.

Kalbant apie *vidaus rinką*, Albanija padarė tolesnę pažangą *laisvo prekių judėjimo* srityje. Standartizavimas ir sertifikavimas vyko sklandžiai, tačiau daugiau dėmesio turėtų būti skiriama naujojo, visuotinio ir senojo požiūrio direktyvų įgyvendinimui. Metrologijos srityje teisės aktai nesikeitė, ir trūksta tyrimų įrangos. Tinkamai rinkos priežiūrai būtina pasiekti sparčią tolesnę teisinę ir administracinę pažangą. Turėtų būti patobulinti ir įgyvendinti vartotojų apsaugos įstatymai. *Asmenų ir paslaugų judėjimo bei įsisteigimo teisės* srityje Albanija toliau susiduria su emigracijos problema. Įsisteigimo teisės aktai yra palyginti atviri tačiau juos būtina iš dalies keisti, pašalinant šalies ir užsienio įmonių diskriminaciją. Paslaugų teikimo taisyklės yra gana liberalios. *Kapitalo judėjimo* srityje esminių pakeitimų neįvyko.

Albanija padarė akivaizdžią pažangą *mutų* taisyklių srityje, ir padidėjo mokesčių surinkimas, tuo tarpu pažanga kitose susijusiose srityse buvo nedidelė ir reikia imtis tolesnių veiksmų, siekiant išspręsti korupcijos mutinėje klausimą. Buvo patobulinti *mokesčių* teisės aktai, tai ypač buvo naudinga MVI. Teigiamas pokytis įvyko perkėlus socialinio ir sveikatos draudimo įmokų surinkimo skyrių į mokesčių administraciją. Mokesčių teisės aktai turėtų būti įgyvendinami sąžiningai ir skaidriai, bei turėtų būti patobulintas mokesčių surinkimas.

Konkurencijos srityje reikia daugiau padirbėti siekiant, kad rinkos dalyviai geriau suprastų jos taisykles. Ypatinga pažanga pasiekta valstybės pagalbos srityje, įsteigus valstybės pagalbos departamentą ir priėmus naujus teisės aktus. Turėtų būti laikomasi dabartinių *viešųjų pirkimų* taisyklių, ir reikia nemažai padirbėti, kad susiję teisės aktai atitiktų ES standartus. Priimti nauji teisės aktai *intelektinės nuosavybės teisių* srityje, tačiau reikėtų sustiprinti jų vykdymo užtikrinimą. Tam tikra pažanga pasiekta *statistikos* sistemos srityje, konkrečiai klasifikavimo srityje ir sukūrus įmonių registrą, kurį dabar reikėtų papildyti. Reikėtų pagerinti makroekonomikos statistiką.

Dėl *sektorių politikos – pramonės ir MVI* sektoriuje pasiekta tik nedidelė pažanga, tačiau sektoriui buvo naudingi minėti veiksmai, kurių imtasi mokesčių srityje. Albanija turėtų visapusiškai įgyvendinti savo veiksmų planą, kad būtų sumažintos administracinės kliūtys ir išspėstas neoficialios ekonomikos klausimas.

Mažai pasiekta *žemės ūkio* ir *žuvininkystės* sektoriuose. Žemės ūkis toliau švelnina ekonominius ir socialinius veiksmus, mažindamas skurdą ir nedarbą, nors jo BVP dalis toliau mažėja. Daug reikia nuveikti, siekiant pagerinti žemės ūkio ir žuvininkystės produktų kokybę, pirmiausia maisto saugos atžvilgiu.

Tik nedidelė pažanga pasiekta *aplinkos* srityje. Patobulinti teisės aktai, tačiau vykdymo užtikrinimas tebėra problematiškas. Reikėtų sustiprinti administracinius gebėjimus aplinkos teisės aktams įgyvendinti.

Tam tikra pažanga pasiekta *transporto* sektoriuje, ypač teisės aktų ir dalyvavimo tarptautiniuose forumuose srityje, tačiau jo infrastruktūra tebėra nepakankama ir prastai prižiūrima. Albanija turėtų įgyvendinti savo bendrąjį transporto planą ir pagerinti įvairių transporto rūšių saugumą. Investavimas į transportą turėtų vykti skaidriai ir laikantis viešųjų pirkimų taisyklių.

Albanija pasiekė reikšmingą pažangą *energetikos* sektoriuje, ypač įgyvendindama energijos veikslių planą, derindama teisės aktus ir pasirašydama Pietryčių Europos energijos bendrijos steigimo sutartį. Ji turi toliau griežtai įgyvendinti energijos veikslių planą, kad sumažintų vis dar dažną elektros energijos tiekimo nutraukimą ir neteisėtą prisijungimą prie tinklo.

Tam tikra pažanga pasiekta *informacinės visuomenės ir žiniasklaidos* sektoriuje, pirmiausia liberalizavus telekomunikacijų sektorių ir pagerinus elektroninių ryšių sklaidą. Reikia sėkmingai užbaigti *Albtelecom* privatizavimą ir parengti telekomunikacijų teisės aktus, norint pritraukti daugiau investicijų. Reikia dirbti toliau, kad būtų suderinti elektroninių ryšių, informacijos technologijų bei garso ir vaizdo sričių teisės aktai ir užtikrintas nediskriminuojantis jų įgyvendinimas.

Albanija parengė viešųjų finansų vidaus kontrolės politikos dokumento projektą, tačiau jį reikia toliau tobulinti. Išorės audito srityje Aukščiausioji Albanijos audito institucija turėtų būti patobulinta pagal INTOSAI gaires ir turėtų būti užtikrinta jos finansinė nepriklausomybė.

Teisingumo, laisvės ir saugumo srityje kelionės dokumentai tapo labiau apsaugoti, tačiau būtina pažanga kompiuterizuojant *vizų* sistemą ir siekiant, kad vizų teisės aktai atitiktų ES standartus. Albanija žymiai pagerino *sienos kontrolę*, pagerinusi valdymą, IT infrastruktūrą ir santykius su kaimyninėmis šalimis, tačiau neteisėta prekyba tebėra didelė problema, kurią reikėtų spręsti priimant integruotą sienos valdymo strategiją, numatančią tarnybų bendradarbiavimą ir papildomus išteklius. Priimtos nacionalinės *migracijos* ir *prieglobsčio* strategijos, ir pasirašytas Albanijos readmisijos susitarimas su ES. Šiems dokumentams reikia skirti finansavimą ir juos įgyvendinti.

Pasiekta kovos su *pinigų plovimu* pažanga, priėmus naujus įgyvendinančius teisės aktus ir ėmusis veikslių pagerinti žinybų ir regioninį bendradarbiavimą. Tačiau reikia toliau dirbti šiose srityse, pagrindinį dėmesį sutelkiant į rezultatus, o finansinės žvalgybos padaliniui, prokuratūroms ir policijos ekonominių nusikaltimų padaliniui būtini papildomi ištekliai, kad jie galėtų veiksmingai veikti.

Albanija pasiekė tam tikrą pažangą kovoje su neteisėta prekyba *narkotikais*, patvirtinusi Nacionalinę kovos su narkotikais strategiją, įvedusi specialias tyrimo priemones ir turto arešto teisės aktus. Vis dėlto Albanija ir toliau yra labai svarbi prekybos narkotikais tranzito šalis ir turėtų daugiau dėmesio bei didesnę finansavimą skirti kovos su narkotikais strategijos įgyvendinimui. Ji turėtų toliau stiprinti vykdymo užtikrinimą, gerinti koordinavimą tiek šalyje, tiek su užsienio partneriais bei neleisti, kad valstybės tarnautojai trukdytų kovos su narkotikais tyrimams.

Tam tikra pažanga pasiekta didinant Albanijos valstybinės *policijos* veiksmingumą, sustiprinus departamentus, kovojančius su organizuotu nusikalstamumu ir korupcija bei patraukiant baudžiamojon atsakomybėn ir atleidžiant iš darbo už korupciją didesnę skaičių dažnai vyresniųjų policijos pareigūnų. Vis dėlto Albanija turi toliau gerinti policijos įrangą ir valdymą, pirmiausia žmoniškųjų išteklių, skaidrumo, savarankiškumo ir policijos įrašų srityje bei turėtų paspartinti pastangas, kad būtų pasiektas susitarimas su Europolu.

Albanija padarė kovos su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu pažangą, priėmusi tikslinį įstatymų paketą. Albanija toliau įgyvendino konkrečias į veiksmus orientuotas priemones prieš organizuotą nusikalstamumą ir reformavo pagrindines ministerijų institucijas bei patobulino nusikalstamu būdu įgytas lėšas reglamentuojančius įstatymus. Pagerėjo policijos žvalgybos analizė, ir buvo sumažinta jūrų prekyba žmonėmis. Tačiau pažanga įgyvendinant į veiksmus orientuotas priemones turėtų būti paspartinta, ir būtina skubiai imtis konkrečių veiksmų liudininkų apsaugai gerinti. Albanija turėtų pagerinti žinybų bendradarbiavimą, aktyviau siekti regioninio ir tarptautinio bendradarbiavimo bei ryžtingiau naudotis naujomis teisinėmis priemonėmis organizuotų nusikaltėlių grupuočių nariams suimti ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Kova su terorizmu buvo sustiprinta įsteigiant specialų policijos direktoratą. Albanija parėmė tarptautines iniciatyvas šioje srityje, išsiuntė įtariamus terorizmo rėmėjus ir gerina oro uostų saugumą. Turėtų būti paspartintas tarptautinių konvencijų įgyvendinimas ir toliau gerinamas Tiranos oro uosto saugumas.

Bosnija ir Hercegovina

Dėl **Politinės padėties** – Bosnija ir Hercegovina pasiekė pažangą toliau stiprindama demokratiją, teisinę valstybę, žmogaus teises ir pagarbą mažumoms bei jų apsaugą užtikrinančių institucijų stabilumą. Buvo įvykdyta dauguma Europos Tarybos nustatytų įsipareigojimų po įstojimo. Vis dėlto, būtinos tolesnės pastangos, siekiant užtikrinti neatšaukiamą, savarankišką valstybę, pajėgią prisiimti visišką atsakomybę už valdymą.

Demokratiinių principų srityje Bosnija ir Hercegovina prisiėmė visą atsakomybę už 2004 m. savivaldybių rinkimų organizavimą ir finansavimą. Tolesnė pažanga pasiekta įgyvendinant Ministrų Tarybos įstatymą ir Ministerijų įstatymą. Dabar reikia toliau tęsti pastangas siekiant padidinti vykdomosios valdžios ir teisės aktų leidybos institucijų veiksmingumą, užtikrinti, kad valstybės lygmens institucijos būtų tinkamai aprūpintos, kad galėtų atlikti savo užduotis, ir stiprinti valstybės ir subjektų koordinavimą.

Tam tikrų teigiamų veiksmų imtasi viešojo administravimo srityje. Buvo įsteigtas Viešojo administravimo reformos koordinavimo biuras; sustiprintas Europos integracijos direktoratas; atlikta pagrindinių viešojo administravimo sektorių peržiūra. Dabar būtina dėti daugiau pastangų, kad būtų sukurta moderni ir veiksminga valstybės tarnyba. Dar nepriimtas išsamus viešojo administravimo reformos veiksmų planas. Įvairioms administracijoms nuolat iškyla reikalingo personalo ir tinkamų patalpų trūkumo problema. Taip pat labai svarbu sukurti mokymo pajėgumus valstybės tarnautojams.

Pažanga pasiekta teismų sistemoje. Buvo priimti teisės aktai, įsteigiantys vieną bendrą Aukštąją teismų ir prokuratūros tarybą. Šie teisės aktai sustiprino teismų nepriklausomumą visoje šalyje. Palaipsniui Bosnija ir Hercegovina iš tarptautinės bendruomenės perima atsakomybę už vadovavimą teismų sistemai.

Būtinos tolesnės pastangos kovojant su korupcija. Nors užtikrintas keletas konkrečių korupcijos bylų iškėlimas, daugelis toliau išvengia teisingumo. Turi būti parengti ir įgyvendinti tinkami kovos su korupcija veiksmų planai. Teigiamas žingsnis taip pat buvo interesų konflikto įstatymo priėmimas. Reikia užtikrinti nuoseklų jo įgyvendinimą.

Teigiami pokyčiai įvyko gynybos reformos srityje, priėmus teisės aktus, būtinus vienos bendros mažesnės ir profesionalios kariuomenės, atitinkančios NATO „Partnerystės taikos labui“ reikalavimus, sukūrimui. Policijos reformos srityje sveikintinas subjektų ir valstybės

parlamentų pritarimas susitarimui pertvarkyti policiją pagal ES reikalavimus. Dabar reikia tinkamai jį įgyvendinti.

Priimti likusieji teisės aktai, remiantys pabėgėlių grįžimą, ir pradėjo veikti Pabėgėlių grįžimo fondas. Svarbi pažanga pasiekta pabėgėlių ir perkeltųjų asmenų grįžimo į rajonus, kuriuose jie gyveno prieš karą, srityje. Dabar pagrindinis dėmesys turėtų būti skiriamas šiam procesui užbaigti ir darbui, siekiant socialinės bei ekonominės sugrįžusiųjų integracijos. Svarbių pokyčių pasiekta tarptautinę atsakomybę už žmogaus teisių institucijas perduodant šaliai. Tačiau būtina tolesnė pažanga, kad būtų laikomasi tarptautinių standartų žmogaus ir mažumų teisių srityje. Šiuo atžvilgiu reikėtų skirti deramą dėmesį, kad būtų išvengta mokyklų pasidalijimo pagal etniškumą. Taip pat reikėtų stengtis pagerinti romų mažumos integraciją.

Gerėjo bendradarbiavimas su TBTBJ. Tačiau turėtų būti toliau stengiamasi pasiekti visavertį bendradarbiavimą su tribunolu, kad atsakomybėn būtų patraukti visi kaltinamieji. Buvo tęsiamas konstruktyvus bendradarbiavimas su kaimyninėmis šalimis. Vis dėlto reikėtų užtikrinti tinkamą regioninių laisvosios prekybos susitarimų įgyvendinimą. Bosnija ir Hercegovina taip pat turėtų stengtis patenkinti Europos Tarybos nustatytus reikalavimus po įstojimo, visų pirma dėl rinkimų ir švietimo.

Bosnijos ir Hercegovinos **ekonomika** tik tam tikru mastu veikia pagal veikiančios rinkos ekonomikos principus. Būtina dėti tolesnes energingas reformų pastangas, kad būtų išspręsti dideli ekonomikos konkurencingumo trūkumai.

Ekonominis augimas vėl suaktyvėjo 2004 m., ir pramonės produkcija padidėjo. Infliacija liko žema, tuo tarpu tiesioginių užsienio investicijų įplaukos buvo didelės. Vyko tolesnė subjektų harmonizacija, pirmiausia netiesioginių mokesčių srityje, kur gebėjimai iš subjektų buvo perduoti Netiesioginių mokesčių institucijai. Tai sukūrė naują platformą bendradarbiavimui, taip pat imtasi kitų pastangų padidinti fiskalinės ir ekonominės politikos koordinavimą, pavyzdžiui, įsteigiant Nacionalinę fiskalinę tarybą. Imtasi tam tikrų veiksmų verslo aplinkai gerinti. Toliau gerėjant reguliavimo sistemai bankų tarpininkavimas toliau stiprėjo.

Tačiau nedarbas ir išorės disbalansas tebėra labai dideli, ir fiskalinės problemos padidėjo. Makroekonominiam stabilumui išlaikyti ir valiutų valdybos pastovumui užtikrinti bus būtinas apdairus makroekonomikos politikos krypties derinys. Kad būtų sustiprintas produktyvus ekonomikos pagrindas, daugiausia nuostolingą verslo sektorių būtina skubiai ir visiškai pertvarkyti bei paspartinti privatizavimą. Be to, bus labai svarbu imtis veiksmų, siekiant sumažinti bendrą valstybės kišimąsi į ekonomiką ir pagerinti verslo aplinką. Reikėtų padidinti darbo rinkos lankstumą ir sustiprinti teismų sistemą, pirmiausia bankroto procedūrų ir nuosavybės teisių srityje. Kad būtų sėkmingai išspręstos fiskalinės problemos, reikia pagerinti koordinavimą ir analitinius gebėjimus bei sumažinti valstybės išlaidų dydį realiaja išraiška. Šiems sudėtingiems uždaviniams išspręsti reikės skubių veiksmų ir tvirto politinio įsipareigojimo bei skirtingų valdžios institucijų lygių bendradarbiavimo.

Nuo praėjusios ataskaitos Bosnija ir Hercegovina pasiekė tolesnę pažangą siekdama atitikti **Europos standartus**. Pažanga daugiausia pasiekta priimant naujus teisės aktus ir įsteigus kelias naujas institucijas. Taip pat buvo dedamos tam tikros pastangos administraciniams gebėjimams stiprinti. Dabar būtina užtikrinti ilgalaikes pastangas, siekiant padidinti įgyvendinimo pajėgumus, pirmiausia atsižvelgiant į būsimą Stabilizacijos ir asociacijos susitarimą.

Vidaus rinkos srityje Bosnija ir Hercegovina pasiekė tam tikrą pažangą *laisvo prekių judėjimo* srityje, pirmiausia priimdama naujus standartų, sertifikavimo, atitikties vertinimo, bendros gaminių saugos ir rinkos priežiūros teisės aktus. Tačiau nauji teisės aktai dar tinkamai neįgyvendinti. Žmogiškieji ir techniniai išteklių tebera riboti ir atitikties vertinimo netaikymas vietos produkcijai toliau trukdo didinti Bosnijos ir Hercegovinos eksporto pajėgumus. *Asmenų ir paslaugų judėjimo bei įsisteigimo teisės* srityje tam tikra tolesnė pažanga pasiekta paslaugų ir įsisteigimo atžvilgiu, ypač priėmus teisės aktus draudimo sektoriuje ir įsteigus vieną bendrą įmonių registrą. *Kapitalo judėjimo* srityje esminių pakeitimų neįvyko.

Bosnija ir Hercegovina padarė pažangą *muity ir mokesčių* srityje, priėmusi naujus muity teisės aktus, įsteigusi vieną bendrą muitynės administraciją ir pertvarkiusi muitynes. Priimtas PVM įstatymas ir pasiruošta jo įgyvendinimui. Tačiau šio įstatymo įgyvendinimas ir faktinis PVM surinkimas vis dar susiduria su sunkumais. Reikalingos ilgalaikės pastangos, siekiant padidinti mokesčių surinkimą, kovoti su mokesčių vengimu, korupcija ir tarpvalstybinio nusikalstamumu bei užtikrinti, kad laisvosios zonos, muitynis vertinimas ir kilmės klausimai būtų tvarkomi pagal ES standartus. Ypač muitynės vertinimo srityje didelį susirūpinimą kelia kainoraščių naudojimas. *Konkurencijos* srityje teigiami pokyčiai buvo Konkurencijos tarybos įsteigimas ir naujo konkurencijos įstatymo priėmimas. Tačiau jokių svarbių pokyčių neįvyko valstybės pagalbos srityje. Buvo toliau derinama *viešųjų pirkimų* sistema. Dabar reikia dėti tolesnes pastangas, kad būtų įsteigtos ir pradėtų veikti viešųjų pirkimų agentūra ir viešųjų pirkimų peržiūros institucija. *Intelektinės, pramoninės ir komercinės nuosavybės teisių (INT)* srityje nauji teisės aktai numato atskiro Intelektinės nuosavybės instituto įsteigimą. Bosnija ir Hercegovina pasirašė bendradarbiavimo susitarimą su Europos patentų organizacija ir įgyvendino tam tikrus kovos su piratavimu veiksmus. Tačiau INT teisės aktų įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas vyksta lėtai ir turėtų būti sustiprintas.

Sektorijų politikos sričių atžvilgiu Bosnija ir Hercegovina dėjo tolesnes pastangas siekdama pašalinti kliūtis verslui ir įgyvendinti Europos mažųjų ir vidutinių įmonių chartiją. Tačiau ji nesugebėjo parengti atitinkamų strategijų *pramonės ir MVĮ* sektoriams. Kalbant apie *žemės ūkį*, padėtis šiek tiek pagerėjo priėmus teisės aktus veterinarijos, fitosanitarijos ir maisto saugos srityse, tačiau trūko bendro strateginio planavimo ir kai kurios naujuose teisės aktuose numatytos institucijos nebuvo įsteigtos. Taip pat reikėtų pagerinti valstybės ir subjektų koordinavimą bei koordinavimą tarp subjektų. *Aplinkos* srityje Bosnija ir Hercegovina ėmėsi tam tikrų veiksmų oro, vandens ir atliekų sektoriuose. Vis dėlto, dėl nepakankamų žmogiškųjų ir techninių išteklių įgyvendinimo pajėgumai tebera nedideli. Atsižvelgiant į tai, didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas gerai aprūpintos Valstybinės aplinkos apsaugos agentūros įsteigimui.

Transporto srityje tęsiamos pastangos siekiant pagerinti transporto infrastruktūrą. Priimti geležinkelių teisės aktai. Teigiamų pokyčių taip pat įvyko aviacijos srityje, įskaitant regioninį bendradarbiavimą. Vis dėlto, būtinos ilgalaikės pastangos siekiant stiprinti strateginį planavimą, toliau gerinti infrastruktūrą ir užtikrinti laipsnišką teisės aktų derinimą, ypač techninių ir saugos standartų, socialinių standartų ir rinkos liberalizavimo srityse. *Energetikos* srityje teigiami pokyčiai įvyko elektros energijos srityje, ypač įsteigus valstybės lygmens reguliavimo instituciją, nepriklausomą sistemos operatorių ir nacionalinę perdavimo bendrovę. Veiksmų planus sektoriaus pertvarkai taip pat priėmė abu subjektai, ir buvo tęsiamas bendradarbiavimas siekiant sukurti regioninę energetikos rinką. Bosnija ir Hercegovina dabar turėtų užtikrinti įvairių veiksmų planų įgyvendinimą, konsoliduoti valstybės ir subjektų reguliavimo institucijas, paspartinti dujų sektoriaus reformą ir parengti

išsamią energetikos politiką. Bosnija ir Hercegovina pasirašė Pietryčių Europos energijos bendrijos steigimo sutartį.

Tam tikra pažanga pasiekta *informacinės visuomenės ir žiniasklaidos* srityje. Nors buvo imtasi tam tikrų veiksmų Ryšių reguliavimo agentūrai sustiprinti, dar nepriimtas įstatymas, įsteigiantis Informacinės visuomenės agentūrą ir nepasiekta pažanga liberalizuojant fiksuotojo ryšio paslaugų oligopoliją. Teigiami pokyčiai įvyko priėmus įstatymą dėl visuomeninės transliacijos sistemos ir pasiekus pažangą siekiant priimti valstybinį įstatymą dėl visuomeninės transliacijos tarnybos. Atitinkami subjektų lygmens teisės aktai turėtų būti priimti oficialiai priėmus visuomeninės transliacijos tarnybos įstatymą.

Teisingumo, laisvės ir saugumo srityje pažanga pasiekta *vizų reikalavimų, sienos kontrolės, prieglobsčio ir migracijos* srityse. Priimta integruota sienos valdymo strategija ir buvo dedamos pastangos siekiant sumažinti neteisėtą migraciją bei padidinti vizų išdavimo veiksmingumą. Su prieglobsčiu susijusius išsipareigojimus, kuriuos iki šiol įgyvendindavo tarptautinės institucijos, palaiptai perima valstybinės institucijos. Tačiau darbuotojų trūkumas Saugumo ministerijoje trukdo tinkamam užduočių įgyvendinimui. Pasienyje išduodamų vizų skaičius turėtų būti toliau mažinamas. *Pinigų plovimo* srityje teigiami pokyčiai įvyko priėmus naujus teisės aktus ir įsteigus būtinas struktūras. Dabar turėtų būti užtikrintas tinkamas šių teisės aktų įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas. Nedaug pasiekta kovos su *narkotikais* srityje. Kad būtų veiksmingesnė kovos su narkotikų prekyba srityje, Bosnija ir Hercegovina turėtų parengti valstybės lygmens kovos su narkotikais politiką, priimti atitinkamus narkotikų ir prekursorių teisės aktus bei įsteigti valstybės lygmens narkotikų biurą.

Tam tikra pažanga pasiekta *policijos* srityje. Be susitarimo, pasiekto dėl bendros policijos reformos, buvo įsteigtos ir dabar veikia valstybės lygmens institucijos. Suvienodintos žvalgybos tarnybos. Suteiktas mokymas ir įranga. *Kovos su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu* srityje priimta kovos su prekyba žmonėmis strategija. Imtasi tolesnių veiksmų strategijos, teisės aktų ir struktūrų atžvilgiu, ir buvo glaudžiai bendradarbiaujama su tarptautine bendruomene kovos su terorizmu srityje. Tačiau būtina dėti didesnes pastangas, pirmiausia dėl to, kad organizuotas nusikalstamumas laikomas didele grėsme Bosnijos ir Hercegovinos stabilumui ir bendram socialiniam ir ekonominiam vystymuisi. Duomenų apsaugos teisės aktai vis dar nagrinėjami ir turėtų būti nedelsiant priimti. Ypač svarbu tinkamai įgyvendinti įstatymus ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn nusikaltėlius.

Kroatija

Kroatija nesusiduria su didesniais sunkumais siekdama atitikti **politinius** narystės **kriterijus**. Problemos, iškilusios po Nuomonės¹³ dėl reikalavimo visapusiškai bendradarbiauti su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiai Jugoslavijai (TBTBJ), tuo tarpu išspręstos. Kroatija darė tolesnę bendrą pažangą, tačiau būtinos tolesnės ilgalaikės pastangos keliose svarbiose srityse.

Pasiekta pažanga teismų srityje, įskaitant teismų reformos strategijos priėmimą ir įvairius procedūrinius ir organizacinius patobulinimus, tačiau šios srities mastui ir uždaviniams, su kuriais joje susiduriama, reikės toliau skirti didelį dėmesį, pirmiausia dideliu bendram neišnagrinėtų bylų skaičiui ir poreikiui užtikrinti tinkamą teismo sprendimų vykdymo

¹³ 2004 m. balandžio 20 d. KOM(2004) 257.

užtikrinimą. Pagerėjo baudžiamųjų bylų iškelimas už karo nusikaltimus, tačiau išliko etnis šališkumas serbų atsakovų atžvilgiu.

Nepaisant tam tikros pažangos kuriant būtiną teisės aktų leidybos ir institucinę sistemą, turi būti toliau didinamos pastangos, skirtos kovai su korupcija, kuri vis dar yra rimta problema Kroatijoje.

Žmogaus teisių ir mažumų srityje sukurtas tinkamas teisinis pagrindas. Apskritai po nuomonės paskelbimo mažumų padėtis toliau gerėjo. Tačiau ypač Konstitucinio nacionalinių mažumų įstatymo įgyvendinimas vyko lėtai. Serbai ir romai toliau diskriminuojami ir būtina skubiai skirti prioritetą poreikiui gerinti jų padėtį, ypač galimybių įsidarbinti srityje, bei sukurti imlesnę aplinką daugumos bendruomenėje. Pradėtas naujos romų strategijos įgyvendinimas, tačiau pagrindiniai darbai dar laukia ateityje. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas užtikrinti, kad visi etniškai motyvuoti incidentai būtų tinkamai ištirti ir už juos atsakingi asmenys būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

Kalbant apie regioninius klausimus, nors pabėgėlių grįžimo srityje pasiekta sparti pažanga grąžinant ir atstatant būstą, nebuvo laikomasi keleto numatytų terminų. Ypač lėtai pažanga buvo daroma įgyvendinant aprūpinimo būstu programas buvusiems nuomininkams. Dabartinės pastangos sukurti ekonomines ir socialines sąlygas, būtinas pabėgėlių grįžimo ilgalaikiškumui užtikrinti, turi būti paspartintos. Svarbi pažanga pasiekta regioninio bendradarbiavimo srityje, tiek pagerėjus dvišaliams santykiams su kaimyninėmis šalimis, tiek regioninių iniciatyvų srityje. Kroatija pasirašė Pietryčių Europos energijos bendrijos steigimo sutartį. Vis dėlto, reikalingos didelės pastangos siekiant rasti galutinius sprendimus visoms neišspręstoms dvišalėms problemoms, konkrečiai sienos klausimams bei visiems neatsakytams su nuosavybe susijusiems klausimams. Problemos iškilo po nuomonės dėl reikalavimo visapusiškai bendradarbiauti su Tarptautiniu baudžiamuoju tribunolu buvusiai Jugoslavijai (TBTBJ) paskelbimo, tiesiogiai prisidėdamos prie 2005 m. kovo mėn. numatytos narystės derybų pradžios atidėjimo. Vis dėlto, tuo tarpu padėtis pagerėjo, ir tai leido TBTBJ Vyriausiajam prokurorui 2005 m. spalio mėn. padaryti išvadą, kad bendradarbiavimas yra visapusiškas. Tai vėliau leido Tarybai 2005 m. spalio 3 d. nuspręsti, kad neįvykdyta sąlyga narystės deryboms pradėti buvo įvykdyta. Oficialios derybos buvo pradėtos tą pačią dieną. Savo išvadose Taryba patvirtino, kad ilgalaikis visavertis bendradarbiavimas su TBTBJ išliks reikalavimu pažangai per visą stojimo procesą. Dėl nepakankamo bendradarbiavimo su TBTBJ bet kuriame etape gali būti nutrauktos derybos.

Ekonominių kriterijų srityje Kroatija gali būti laikoma veikiančios rinkos ekonomikos šalimi. Ji turėtų sugebėti atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgų veikimą Sąjungoje vidutinės trukmės laikotarpiu, su sąlyga, kad ji toliau įgyvendins reformos programą likusiems trūkumams pašalinti. Bendras politinis sutarimas dėl rinkos ekonomikos pagrindų atrodo išliko. Į stabilumą orientuotos makroekonomikos politikos sritys padėjo išlaikyti palyginti nedidelę infliaciją ir stabilų valiutų kursą. Didelis biudžeto ir einamosios sąskaitos deficitas sumažėjo, ir buvo imtasi tam tikrų priemonių išlaidų kontrolei sustiprinti sveikatos apsaugos ir pensijų sistemos srityje. Privatizavimo procesas vėl šiek tiek pagyvėjo 2005 m., ir buvo supaprastinta įmonių ir žemės registravimo tvarka. Bankų sektorius toliau augo, ir buvo toliau stiprinama priežiūra. Dėl didelių investicijų į automagistralių tinklą pagerėjo kelių infrastruktūra. Pažanga pasiekta liberalizuojant telekomunikacijų sektorių, teigiamai įtakojant infrastruktūros plėtrą, į rinką atėjus privatiems paslaugų teikėjams. Imtasi svarbių pirmų žingsnių siekiant pertvarkyti nuostolingą geležinkelių sistemą. Kroatijos ekonomika jau yra gerai integruota į ES ekonomiką, ir sustiprėjo regioninės prekybos integracija.

Vis dėlto, didelis išorės ir fiskalinis disbalansas rodo galimą riziką makroekonominiam stabilumui. Todėl fiskalinis konsolidavimas turi būti toliau stiprinamas ir veiksmingai paremiamas struktūrinėmis priemonėmis, pirmiausia subsidijų ir socialinių pervedimų srityje. Aktyvesnio privataus sektoriaus kūrimui ir gausesniam tiesioginių užsienio investicijų pritraukimui trukdė sudėtingos viešojo administravimo ir teismų taisyklės bei trūkumai, ir lėta patekimo į rinką ir pasitraukimo iš jos tvarka. Nuosavybės ir kreditorių teisių vykdymo užtikrinimui toliau trukdo neveiksminga teismų sistema. Valstybės kišimasis į ekonomiką išlieka didelis ir mažai pasiekta restruktūrizuojant dideles valstybines įmones, pirmiausia laivų statybos, plieno ir energetikos sektoriuose. Valstybinių įmonių finansinės disciplinos stiprinimas išlieka ypatingu politikos uždaviniu. Siekdama stiprinti konkurencingumą ir pagerinti ilgalaikių investicijų ir augimo perspektyvas, Kroatija turi ryžtingai spręsti nustatytus trūkumus bei problemas.

Kalbant apie Kroatijos **gebėjimą priimti narystės įsipareigojimus**, po nuomonės paskelbimo Kroatija padarė tam tikrą pažangą, daugiausia derindama teisės aktus su *acquis* tokiose srityse, kaip antai laisvas prekių judėjimas, viešieji pirkimai ir informacinė visuomenė. Taip pat reikšminga pažanga pasiekta švietimo ir kultūros bei užsienio, saugumo ir gynybos politikos srityse.

Vis dėlto, Kroatijai reikia toliau derinti teisės aktus visose srityse, tuo pat metu stiprinant administracines ir teismų struktūras, būtinas veiksmingam *acquis* vykdymo užtikrinimui. Daugeliu atveju vykdymas užtikrinamas silpnai, o administraciniai gebėjimai tebėra nevienodi.

Pirmiausia reikės dėti daugiau pastangų, siekiant teisės aktus suderinti su *acquis*, veiksmingai įgyvendinti ir užtikrinti jų vykdymą šiose srityse: laisvo kapitalo judėjimo, bendrovių teisės, informacinės visuomenės ir žiniasklaidos, žuvininkystės, transporto, energetikos, vartotojų ir sveikatos apsaugos, muitų sąjungos ir finansų kontrolės.

Kroatijai reikės dėti dideles ir ilgalaikes pastangas, siekiant teisės aktus suderinti su *acquis*, veiksmingai įgyvendinti ir užtikrinti jų vykdymą šiose srityse: laisvo prekių judėjimo, viešųjų pirkimų, darbuotojų judėjimo laisvės, įsisteigimo ir laisvo paslaugų judėjimo teisių, finansinių paslaugų, konkurencijos politikos, žemės ūkio ir kaimo plėtros, maisto saugos, mokesčių, socialinės politikos ir užimtumo, regioninės politikos, teismų ir pagrindinių teisių, bei teisingumo, laisvės ir saugumo.

Labai didelių pastangų reikės aplinkos srityje, įskaitant dideles investicijas į administracinių gebėjimų stiprinimą *acquis* vykdymo užtikrinimui.

Serbija ir Juodkalnija

Kalbant apie **politinę padėtį** ir *demokratijos bei teisinės valstybės* padėtį Serbijoje ir Juodkalnijoje, konstitucinis ir teisinis tikrumas išliko nestabilus. Nors valstybių sąjungos parlamento teisėtumas buvo atstatytas, o Serbijos parlamento darbas pagerėjo priėmus naujas darbo tvarkos taisykles, apskritai demokratinė institucijų veikla vis dar trukdo struktūriniai trūkumai. Faktinė pažanga nevyko peržiūrint dviejų respublikų konstitucijas.

Konstituciniai klausimai Serbijoje ir Juodkalnijoje, ypač ją sudarančių dviejų respublikų santykių ir valstybių sąjungos institucijų veiklos atžvilgiu, turėtų būti sprendžiami konstruktyviai ir visiškai atsižvelgiant į Serbijos ir Juodkalnijos Konstitucinę chartiją. Tai taip pat taikytina galimam referendumui dėl vienos arba kitos respublikos nepriklausomybės. Toks

referendumas turės laikytis tarptautiniu mastu pripažintų demokratinių standartų, atsižvelgiant į būsimas Venecijos komisijos rekomendacijas.

Abiejose respublikose pasiekta pažanga viešojo administravimo reformos teisinio pagrindo atžvilgiu, tačiau šios reformos įgyvendinimas dar tik pradedamas. Nepasiekta pažanga valstybių sąjungos viešojo administravimo reformos srityje. Administracinių gebėjimų lygis apskritai tebėra žemas. Administracinės struktūros rengiantis deryboms dėl SAS buvo sukurtos valstybių sąjungos ir dviejų respublikų lygmeniu.

Gynybos reforma toliau susiduria su rimtomis kliūtimis dėl nepakankamos demokratinės kontrolės ir skaidraus finansų valdymo trūkumo.

Darbą pradėjo Valstybių sąjungos teismas, nors jo pajėgumai tebėra silpni ir susitarimas dėl jo įgaliojimų srities vis dar didžia dalimi nepatikrintas. Karinės jurisdikcijos įgaliojimų perdavimas civiliams teismams vyko sklandžiai, išskyrus didelį neišnagrinėtų administracinių bylų skaičių. Teismai, ypač Serbijoje, toliau susiduria su rimtomis problemomis, o jų nepriklausomumui trukdo pernelyg didelis politinis kišimasis.

Rimtą susirūpinimą toliau kelia korupcija. Tam tikra pažanga pasiekta rengiant kovos su korupcija strategijas, kurias dabar reikia užbaigti – Serbijoje – ir veiksmingai įgyvendinti.

Pagarbos *žmogaus teisėms* srityje Serbija ir Juodkalnija padarė pažangą įgyvendindama stojant į Europos Tarybą priisimtus įsipareigojimus, ypač paskyrusi Vyriausybės atstovą į Europos žmogaus teisių teismą. Susidurta su problemomis žodžio laisvės ir pilietinės visuomenės srityje. Pasitaikė netinkamo policijos elgesio atvejų. Nedidelė pažanga padaryta tiriant buvusio režimo metu padarytus nusikaltimus. Dar nepriimti išsamūs antidiskriminaciniai teisės aktai. Toliau gerėjo padėtis pagarbos *mažumų teisėms* srityje, tačiau vis dar pasitaiko incidentų.

Serbija ir Juodkalnija pasiekė reikšmingą *bendradarbiavimo su TBTH* pažangą rengiantis Komisijos ataskaitai dėl pasirengimo pradėti derybas dėl SAS, pirmiausia perduodama didelį skaičių kaltinamųjų Hagos tribunolui. Nuo to laiko toliau glaudžiai bendradarbiaujama atsisakymo liudyti ir galimybės naudotis dokumentais srityje, nors šiam procesui vis dar kartais trukdo tam tikri administracijos ir kariuomenės skyriai. Serbija ir Juodkalnija padarė tam tikrą tolesnę, nors ir nedidelę, pažangą patraukdama likusius bėglius baudžiamojon atsakomybėn. Ši pažanga turi būti tęsiama, kol bus pasiektas visavertis bendradarbiavimas su TBTH.

Vertinant Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijos Nr. 1244 dėl Kosovo laikymąsi, Belgradas suaktyvino dialogą su Priština techniniais bendro intereso klausimais. Vis dėlto, ji aktyviai neskatino Kosovo serbų dalyvauti laikinosiose savivaldos institucijose. Konstruktivus Belgrado įsipareigojimas spręsti Kosovo problemą padės Serbijai ir Juodkalnijai padaryti pažangą siekiant santykių su Europa, o nesilaikymas galėtų tapti kliūtimi.

Regioninis bendradarbiavimas daugiašaliu ir dvišaliu lygmeniu toliau gerėja, nors pasitaiko pavienių problemų.

Abiejų respublikų **ekonomika** tam tikru mastu veikia pagal veikiančios rinkos ekonomikos principus. Būtinios tolesnės energingos reformų pastangos konkurencingumo trūkumams išspręsti.

Serbijoje ekonominė veikla išliko palyginti aktyvi pirmąjį 2005 m. pusmetį. Biudžetas buvo toliau griežtai vykdomas, dėl to buvo didelė paklausa šalies viduje ir geriau surenkami mokesčiai. Pramonės deficitas sumažėjo pirmąjį 2005 m. pusmetį, ir pagerėjo tarptautiniai rezervai. Derybų su Londono komercinių kreditorių klubu pabaiga 2004 m. padėjo sumažinti užsienio skolos dydį. Vėl pagyvėjo struktūrinės reformos, ir ypač tolesnė pažanga buvo pasiekta pertvarkant ir privatizuojant bankų sektorių.

Vis dėlto, vyriausybės išsipareigojimas makroekonominiam stabilumui ir struktūrinėms reformoms buvo nepastovus. Infliacija ir darbo užmokestis didėjo, o išorės disbalansas išliko aukštas. Taip pat didelis disbalansas toliau matomas darbo rinkoje. Verslo aplinkai vis dar trukdo biurokratinės kliūtys, o lėtas ir neveiksmingas teismų sistemos darbas daro didelę žalą ekonominiam vystymuisi. Privataus sektoriaus BVP dalis tebėra palyginti nedidelė, o konkurencijos lygis mažas. Nepaisant privatizacijos srityje pasiektos pažangos, konkurencingas ir dinamiškas privatus sektorius dar nesukurtas. Valdžios sektorius vis dar išnaudoja didelę dalį išteklių, pakenkdamas laisvai rinkos jėgų sąveikai ir trukdydamas veiksmingai paskirstyti išteklius. Valstybinių ir visuomeninių bendrovių nuostoliai išlieka našta viešiesiems finansams.

Sustiprėjo ekonominis augimas Juodkalnijoje. Infliacija toliau mažėjo, ir beveik užbaigta kainų liberalizacija. Pasiekta tolesnė privatizavimo pažanga. Šiek tiek sumažėjo nedarbas. Biudžeto deficitas sumažėjo 2004 m. Atgijus pasitikėjimui bankų sektoriumi, padidėjo iki šiol nedidelis banko paskolų lygis.

Vis dėlto, išorės disbalansas kilo ir užsienio skola toliau didėjo. Privataus sektoriaus dalis vis dar palyginti nedidelė. Privačiam sektoriui vystytis vis dar trukdo teismų sistemos trūkumai. Didelis darbo užmokesčio padidėjimas pakenkė eksporto konkurencingumui ir užimtumo lygiui.

Serbija ir Juodkalnija pasiekė pažangą siekdama atitikti **Europos standartus**. *Vidaus rinkos* srityje abi respublikos apskritai pasiekė sparčią pažangą. Dabar, atsižvelgiant į būsimus SAS išsipareigojimus, jos turi toliau dėti ilgalaikes pastangas siekdamas pagerinti teisės aktų leidybos ir administracinius gebėjimus. Taip pat joms reikia vengti naujų tarpusavio kliūčių sukūrimo.

Abi respublikos daro tam tikrą pažangą *laisvo prekių judėjimo* srityje. Ypatingų pasikeitimų nevyko standartizavimo ir sertifikavimo srityje. *Asmenų judėjimo bei išsisteigimo teisės* srityje didelių pokyčių neįvyko. Vertinant *laisvę teikti paslaugas*, akivaizdi pažanga pasiekta Serbijoje, priėmus naujų įstatymų paketą finansinių paslaugų srityje. Nedideli pokyčiai abiejose respublikose įvyko *laisvo kapitalo judėjimo* srityje. Juodkalnijoje priimti nauji toliau kapitalo judėjimą liberalizuojantys valiutos keitimo įstatymas bei užsienio einamųjų ir kapitalo sandorių įstatymas. Pažanga nepasiekta siekiant užtikrinti laisvą kapitalo judėjimą valstybių sąjungoje, kadangi du respublikiniai centriniai bankai dar nesudarė susitarimo dėl gerai veikiančios korespondentinių sąskaitų sistemos.

Tam tikra pažanga pasiekta *muitų* srityje. Serbijoje iš dalies pakeisti muitų įstatymas ir muitų tarifų įstatymas, suderinant tarifų nomenklatūrą su ES kombinuotąja nomenklatūra. Juodkalnijoje iš dalies pakeisti muitų įstatymas ir muitinių įstatymas. Gerėja abiejų respublikų muitinių administraciniai gebėjimai ir veiklos pajėgumai, tačiau juos vis dar reikia labai stiprinti. *Konkurencijos* srityje abi respublikos priėmė naujus antimonopolinius teisės aktus ir sukūrė pagrindines struktūras valstybės pagalbai stebėti. Būtinose tolesnėse pastangose, kad respublikų antimonopoliniai režimai ir valstybės pagalbos kontrolė pradėtų veikti. *Viešųjų*

pirkimų srityje teisės aktų leidybos arba administracinių pokyčių Serbijoje neįvyko. Juodkalnijoje tam tikra nedidelė pažanga pasiekta įtraukiant valstybių sąjungos institucijas į viešųjų pirkimų taisyklių taikymo sritį. Siekiant įgyvendinti viešųjų pirkimų teisės aktus ir užtikrinti jų vykdymą, reikia labai stiprinti administracinius gebėjimus, ypač Juodkalnijoje. Abi respublikos turėtų užtikrinti, kad vienos respublikos ūkio subjektams būtų taikomas nacionalinis režimas kitoje respublikoje, ir kad valstybių sąjungos institucijos būtų įtrauktos į viešųjų pirkimų nuostatus. *Intelektinės nuosavybės teisių* srityje tam tikra pažanga buvo padaryta abiejose respublikose. Juodkalnija priėmė pagrindų įstatymą intelektinės nuosavybės teisėms vykdyti. Vykdytas palaipsniui užtikrinamas geriau, tačiau būtina aktyviai imtis tolesnių veiksmų. Valstybių sąjungos intelektinės nuosavybės biuro vaidmenį turi visapusiškai pripažinti abi respublikos, ir biurui turi būti suteikti administraciniai gebėjimai, reikalingi jo funkcijoms atlikti.

Sektorių politikos sričių atžvilgiu padaryta tam tikra, nors ir nevienoda, pažanga. *Pramonės ir mažųjų bei vidutinių įmonių* srityje abi respublikos pasiekė tam tikrą pažangą įgyvendindamos Europos mažųjų ir vidutinių įmonių chartiją. Tam tikra pažanga pasiekta *žemės ūkio* srityje. Pirmiausia Serbija sustiprino administracinius Žemės ūkio ministerijos gebėjimus ir priėmė naujus veterinarijos pagrindų įstatymus. *Aplinkos* srityje tam tikra nedidelė pažanga pasiekta abiejose respublikose. Pirmiausia Juodkalnija priėmė Integruotos taršos prevencijos ir kontrolės įstatymą. Abi respublikos pasiekė tam tikrą pažangą *transporto* srityje, pirmiausia dalyvaudamos Pietryčių Europos pagrindinio regioninio transporto tinkle. Abi respublikos pasiekė pažangą *energetikos* srityje. Serbijoje pradėjo veikti Energijos agentūra ir buvo patvirtinta energetikos vystymo strategija laikotarpiui iki 2015 m. Tęsiasi valstybės elektros energijos tiekimo paslaugų atskyrimo procesas. Juodkalnijoje tam tikra pažanga pasiekta pertvarkant elektros energijos tiekimo sektorių. Serbija ir Juodkalnija pasirašė Pietryčių Europos energijos bendrijos steigimo sutartį.

Tam tikra pažanga pasiekta *informacinės visuomenės ir žiniasklaidos* srityje. Serbijoje pasibaigė išimtinė fiksuotojo ryšio linijų monopolija, tačiau Telekomunikacijų agentūra dėl finansavimo trūkumo dar neveikia. Juodkalnijoje baigtas fiksuotojo ryšio linijų telekomunikacijų teikėjo privatizavimo procesas. *Garso ir vaizdo* politikos srityje pažanga nepasiekta Serbijoje, kurioje iš dalies pakeistas transliacijos įstatymas, siekiant pratęsti terminą dabartinės valstybės kontroliuojamos Serbijos radijo ir televizijos pertvarkymui į visuomeninę transliacijos tarnybą bei atidėti vietos valdžios institucijų valdomų transliuotojų privatizavimą. Juodkalnijoje Transliavimo taryba surengė spektro naudojimo licencijų konkursą.

Teisingumo, laisvės ir saugumo srityje faktinė pažanga nepasiekta tose srityse, kuriose atsakomybė tenka valstybių sąjungai ir dviems respublikoms. Abiejose respublikose toliau veikia skirtingi *vizų* režimai. Abiejose respublikose nacionalinės integruotos *sienos kontrolės* strategijos vis dar rengiamos ir – Serbijoje – sienos kontrolės perdavimas iš valstybių sąjungos kariuomenės policijai vėlavo. *Politinio prieglobsčio* srityje abi respublikos dar nepriėmė įstatymų, būtinų valstybių sąjungos pagrindų įstatymo įgyvendinimui. *Migracijos* srityje turi būti visapusiškai užtikrintas readmisijos susitarimų vykdymas.

Į respublikų kompetenciją patenkančiose srityse tam tikra teisės aktų leidybos pažanga buvo pasiekta kovos su *pinigų plovimu* srityje. *Policijos* reformos srityje pažanga pasiekta Juodkalnijoje, priėmus policijos ir nacionalinės saugumo agentūros įstatymus. Serbijoje nauji policijos ir saugumo tarnybų teisės aktai dar nepriimti. Didelį susirūpinimą abiejose respublikose toliau kelia *organizuotas nusikalstamumas*. Juodkalnijoje priimta kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu strategija.

Kosovas

Per parlamento rinkimus ir vėliau sudarant koalicinę vyriausybę, TBTBJ pateikus kaltinimus ir savanoriškai pasidavus buvusiam ministrui pirmininkui, **politinė padėtis** Kosove buvo stabili. Tačiau rimti demokratijos ir efektyvumo trūkumai silpnina laikinųjų savivaldos institucijų veiklą.

Santykiai tarp Kosovo serbų ir albanų tebėra įtempti. Kosovo serbų boikotas per 2004 m. rinkimus sumažino jų galimybes demokratinėmis priemonėmis spręsti teisėtus savo bendruomenės interesus. Tuo pat metu Kosovo albanų dauguma nesugebėjo sukurti būtinų sąlygų, skatinančių Kosovo serbus dalyvauti politiniame procese. Tokia padėtis labai apsunkino vietos savivaldos reformos įgyvendinimą.

Apskritai, reikia gerokai sustiprinti teisinę valstybę. Pagrindinė kliūtis yra teisinis netikrumas dėl Kosovą reglamentuojančių įstatymų. Kaupiantis byloms, teisingumo vykdymas tebėra didžiausia problema. Reikia iš esmės pagerinti teismų ir teisėsaugos institucijas, kad jos galėtų užtikrinti įstatymų vykdymą, visų pirma dėl nuosavybės teisių ir kovos su organizuotu nusikalstamumu bei finansiniais nusikaltimais. Korupcija yra plačiai paplitusi, o darnių galingų veiksmų prieš ją trūksta.

Kosovo administraciniai pajėgumai yra labai silpni. Viešasis administravimas yra neveiksmingas, jis neapsaugotas nuo politinio kišimosi ir ne visada yra teisingas. Nors yra sukurtas teisinis valstybės tarnybos ir viešųjų finansų valdymo pagrindas, trūksta skaidrumo ir atskaitomybės. Reikia sustiprinti vyriausybės koordinavimą ir tiksliau apibrėžti santykius tarp centrinės ir savivaldos valdžios. Svarbiausia yra pagerinti viešųjų paslaugų teikimą visoms bendruomenėms, ne mažiau svarbu sumažinti lygiagrečių struktūrų, kurios savo veiklą vykdo daugiausia Kosovo serbų savivaldybėse, teikiamų paslaugų paklausą.

Sukūrus nepriklausomos žiniasklaidos reguliavimo sistemą ir įsteigus dvi naujas akademinės institucijas žurnalistikos kokybei gerinti, padaryta pažanga stiprinant žodžio laisvę. Buvo priimtas kovos su diskriminacija įstatymas, tačiau, norint deramai apginti labiausiai pažeidžiamų piliečių teises – pirmiausia vaikų ir moterų – jį reikia įgyvendinti. Ombudsmeno institucija ir toliau vaidina lemiamą vaidmenį, kad būtų užtikrintos žmogaus teisės ir apsaugotos mažumos.

Kosovo institucijos įdėjo nemažai pastangų, kad būtų pasmerktas smurtas prieš mažumas, kad padidėtų mažumų atstovavimas ir kad pabėgėliai būtų paskatinti grįžti, tačiau šios pastangos veikiau išliko deklaratyviais pareiškimais, kadangi nepavirto veiksmiais vietiniu lygiu. Todėl etninių mažumų padėtis tebėra labai sunki. Mažumų kalbos centrinės ir savivaldos institucijose vartojamos per mažai, ir tai trukdo dalyvauti institucijų veikloje. Mažumų galimybės pasinaudoti viešosiomis paslaugomis taip pat yra problematiškos. Kalbant apie pabėgėlius ir šalies viduje perkeltuosius asmenis, sugrįžtančiųjų skaičius tebėra labai mažas. Netikrumas dėl Kosovo ateities statuso, baimė dėl saugumo ir liūdnos įsidarbinimo perspektyvos Kosovo serbų ir kitų bendruomenių neskatina grįžti. Ypač daug dėmesio reikia skirti siekiant užtikrinti nuolatinį gyvenimo šaltinį visoms mažumų bendruomenėms, jau gyvenančioms Kosove, tačiau romų, egiptiečių ir Ashkalijos bendruomenių, kurios visų pirma gyvena pavojingomis sąlygomis, atžvilgiu reikia imtis neatidėliotinių veiksmų.

Buvo atnaujintas techninis dialogas su Belgradu, ir suaktyvėjo Kosovo dalyvavimas regioniniuose bendradarbiavimo projektuose.

Derybų pradžia dėl būsimojo Kosovo statuso yra rimtas išbandymas visam regionui. Tvirtas visų šalių įsipareigojimas dėl daugiataučio, stabilaus ir demokratinio Kosovo bus itin svarbus siekiant tvaraus sureguliuavimo, kuris sustiprintų saugumą ir stabilumą regione, bei užtikrinant jo tolesnę pažangą siekiant narystės ES.

Kosovo **ekonomika** veikia pagal besiformuojančius veikiančios rinkos principus. Būtina dėti tolesnes energingas reformų pastangas, kad būtų išspręsti dideli ekonomikos konkurencingumo trūkumai.

Pinigų stabilumas buvo toliau užtikrinamas eurą naudojant kaip pagrindinę apyvartinę valiutą. Antrajame 2004 m. pusemetyje ir 2005 m. pradžioje infliacija buvo neigiama. Buvo sėkmingai vykdomos struktūrinės reformos, valstybinių įmonių privatizacija ypač paspartėjo nuo 2004 m. vidurio. Buvo įregistruotos dvi viešosios įstaigos. Valdžios institucijos vykdė liberalią prekybos ir darbo rinkos politiką, stengėsi užtikrinti santykinai laisvo patekimo į rinką galimybes ir kurti verslui palankią aplinką. Paspartėjus privatizacijai, atsirado kuklių tiesioginių užsienio investicijų.

Tačiau ekonominis augimas gana silpnas, tam turi įtakos užsienio donorų pagalbos sumažėjimas ir dinamikos ekonomikoje trūkumas. Nedarbo lygis ir einamosios sąskaitos deficitas tebėra didelis. Politinės priemonės nebuvo tinkamos: visų pirma dėl didelių išlaidų 2004 m. smarkiai padidėjo biudžeto deficitas. Elektros tiekimo sistemos restruktūrizavimas užtruko dėl investicijoms reikalingų lėšų trūkumo. Nuosavybės teisių nustatymas tebėra problema. Teisinis netikrumas, menkai įgyvendinami įstatymai ir sutartys trukdo vystytis privačiam sektoriui ir pritraukti investicijas. Nutraukti ūkinę veiklą tebėra sunku, ir toks žingsnis pareikalautų daug laiko – iš esmės dėl teisinės sistemos silpnumo. Trūksta pagrindinės infrastruktūros, ir tai apsunkina ekonominę veiklą. Realus atlyginimo padidėjimas sumažino Kosovo eksporto konkurencingumą.

Kosovas padarė pažangą siekdamas prisiderinti prie **Europos standartų** – nors ji nėra tolygi.

Dabar bendrais bruožais tikrinama, ar nauji teisės aktai ir politikos kryptys atitinka ES nuostatas nuo pat jų sumanymo ir pradinio kūrimo stadijų šakinėse ministerijose iki Europos integracijos proceso tarnybos. Septyniose ministerijose buvo įsteigti ES integracijos padaliniai, kelis tokius padalinius remia išorės ekspertai. Trukdo tai, kad trūksta kvalifikuotų vietos ekspertų teisininkų ES teisės klausimams, buvo iškilę sunkumų verčiant naujus teisės aktus. Nepaisant šios pažangos, nė viena šių struktūrų nėra galutinai įtvirtinta, o parlamentinis tarptautinio bendradarbiavimo ir ES integracijos komitetas dirba dar ne visu pajėgumu.

Buvo padaryta tam tikra pažanga *vidaus rinkos* srityje priėmus naujus teisės aktus. Pakeistas viešojo pirkimo įstatymas yra pagrįstas ES taisyklėmis, nors Asamblėja jį tebenagrinėja. Negalima konstatuoti, kad *intelektinės nuosavybės įstatymo* srityje padaryta pažanga. *Muitų* srityje teigiami pokyčiai įvyko tik įgyvendinant Kosovo integruotą tarifą ir Muitinės kodeksą. Tam tikra pažanga buvo padaryta mokesčių srityje, kurioje laipsniškai derinami teisės aktai su ES *acquis*. 2005 m. Kosovas perėjo prie supaprastintos dviejų pajamų mokesčių tipų sistemos. Reikia sustiprinti administracijos gebėjimus rinkti ir kontroliuoti mokesčius ir spęsti su akcizu susijusio sukčiavimo klausimus.

Kalbant apie sektorių politiką, čia buvo toliau įgyvendinama Europos mažųjų ir vidutinių įmonių chartija. Buvo paskelbtas MVI remiantis įstatymas. Nepaisant savo potencialo, Kosovo *žemės ūkis* nepakankamai eksploatuojamas, ir reikia spęsti pagrindines problemas, kaip antai: neišvystyta infrastruktūra, nuosavybės teisės, nepakankami kreditai, neefektyvūs

kokybės kontrolės mechanizmai ir žemas išsilavinimas. *Aplinkosaugos* srityje Kosovas padarė pažangą derindamas savo teisės aktus su ES *acquis*: jis priėmė teisės aktus dėl vandens ir oro kokybės, poįstatyminius aktus dėl poveikio aplinkai įvertinimo. Vyriausybė patvirtino Aplinkos apsaugos strategiją, šiuo metu kuriamas penkmečio Aplinkosaugos veiksmų planas. Galima konstatuoti, kad padaryta pažanga *transporto* srityje, kurioje Kosovas dalyvauja regioniniuose transporto projektuose. Prištinos oro uostą kontroliuoja civiliai, jis buvo įregistruotas. Kosovas dalyvauja plečiant Europos bendrąją aviacinę erdvę į pietryčių Europą. *Energijos* srityje Kosovas pasirašė Pietryčių Europos energijos bendrijos sutartį. 2005 m. birželį telekomunikacijų ir pašto paslaugų srityje įsigaliojo nauji pašto kodai.

Kalbant apie *teisingumą, laisvę ir saugumą*, padėtis tebėra nepatenkinama. Buvo padaryta tam tikra pažanga kuriant teisinę sistemą kovai su *pinigų plovimu*, nors įgyvendinimo mechanizmus dar reikia gerokai patobulinti. Dar reikia parengti išsamią kovos su narkotikais strategiją – ir dėl prekybos narkotikais, ir dėl didėjančio piktnaudžiavimo vietiniais narkotikais. Vykdomas galių perdavimas Kosovo policijos tarnybai. Tačiau reikia stiprinti jos gebėjimus, visų pirma tyrimų srityje, ir valdymo bei vadovavimo įgūdžius. Reikia didesnės pažangos siekiant, kad nusikaltėliai būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn, ir įgyvendinant teisinę valstybę. Reikia sustiprinti *kovą su organizuotu nusikalstamumu* ir finansiniais nusikaltimais ir vystyti vietinius gebėjimus atsižvelgiant į galimą tolesnį galių perdavimą vietos valdžios institucijoms.

Turkija

Turkijoje vyksta politiniai pertvarkymai, šalis, kaip ir anksčiau, pakankamai atitinka Kopenhagos **politinius kriterijus**. Šiuo metu įsigaliojo svarbios įstatymų reformos, kurios turėtų įvesti struktūrinius teisinės, ypač teismų sistemos, pakeitimus. Tačiau permainų tempas sulėtėjo 2005 m., ir reformos toliau įgyvendinamos nevienodai. Nors žmogaus teisių pažeidimų mažėja, jų vis dar pasitaiko, ir būtina skubiai ne tik įgyvendinti jau galiojančius teisės aktus, bet ir tam tikrose srityse imtis tolesnių teisės aktų leidimo iniciatyvų. Reikia toliau dėti dideles pastangas pagrindinių laisvių ir žmogaus teisių srityje, ypač žodžio laisvės, moterų teisių, religijos laisvės, profsajungų teisių, kultūrinių teisių srityje, ir toliau stiprinti kovą su kankinimu ir netinkamu elgesiu. Pirmiausia Turkija turėtų labiau įtraukti reformos procesą į visų valdžios institucijų darbą. Turkijos išsipareigojimas tolesnėms politinėms reformoms turėtų būti įgyvendinamas konkretesniais pasiekimais visų Turkijos piliečių labui, neatsižvelgiant į jų kilmę.

Kalbant apie *demokratiją ir teisinę valstybę*, buvo įgyvendintos svarbios struktūrinės reformos, visų pirma teismų veiklos srityje. Įsigaliojo 2004 m. Komisijos rekomendacijoje minimi šeši teisės aktai. Tačiau įgyvendinimas vietose yra netolygus. Viena vertus, keli teismo sprendimai rodo, kad teismai vis labiau remiasi Europos Žmogaus teisių teismo praktika. Kita vertus, buvo priimta nemažai sprendimų, visų pirma dėl nuomonės pareiškimo tradiciškai jautriomis temomis, kurie baigėsi bylų iškėlimu ir nuteisimu. Buvo tęsiamos santykių tarp civilių ir kariškių reformos, tačiau ginkluotosios pajėgos tebedaro didelę įtaką skelbdamos viešus pareiškimus dėl politinių įvykių ir vyriausybės vykdomos politikos.

Kalbant apie *žmogaus teisių ir mažumų apsaugą*, padėtis yra nevienareikšmė. Buvo priimtos naujos nuostatos dėl kovos su kankinimu ir netinkamu elgesiu, papildančios galiojančią išsamią teisinę sistemą, ir tokių atvejų skaičius mažėja. Nepaisant to, pranešimai apie kankinimą ir netinkamą elgesį yra pakankamai dažni, o tokius nusikaltimus įvykdę asmenys yra nebaudžiami.

Buvo padaryta teisės aktų leidybos pažanga pagrindinių teisių srityje, visų pirma įsigaliojus naujam Baudžiamajam kodeksui ir Asociacijų įstatymui, o praktiškai ir individai, ir pilietinės visuomenės organizacijos turi didesnę laisvę nei anksčiau. Nepaisant to, asmenys tebepersekiojami ir nuteisiami už tai, kad taikiai pareiškė savo nuomonę, o kai kurių asociacijų veiklai ir toliau nustatomi apribojimai. Atsižvelgiant į tai, 301 straipsnio pagrindu bus atidžiai stebimi teismo procesai.

Vis dar pasitaiko pranešimų apie saugumo pajėgas, naudojančias neproporcingą jėgą prieš demonstrantus. Religijos laisvės srityje, nepaisant tam tikrų *ad hoc* priemonių, religinėms mažumoms ir bendruomenėms stinga juridinio asmens statuso. Būtina skubai spręsti jų problemas ir tuo tikslu sukurti išsamią Europos standartus atitinkančią teisinę sistemą. Daugiau dėmesio skiriama moterų teisėms, tačiau smurtas prieš moteris tebėra rimta problema.

Nepaisant didesnės tolerancijos kitoms kalboms, o ne vien tik turkų, kultūrinės teisės nėra visiškai užtikrinamos. Dar nesuteiktas leidimas transliacijai kurdų kalba, buvo nutraukti kursai kurdų kalba, o politikai tebe teisiami už kurdų kalbos vartojimą tam tikromis aplinkybėmis. Turkija neatsisako mažumų ir kultūrinių teisių suvaržymo.

Nors stiprėja pritarimas, kad būtina spręsti ekonominio, kultūrinio ir socialinio pietryčių regiono vystymo problemas, konkrečiai pasiekta nedaug, o atsinaujinus Kurdų darbininkų partijos (PKK) smurtui, padėtis pablogėjo. Šalies viduje perkeltieji asmenys vis dar susiduria su daugybe sunkumų.

Kalbant apie regioninius klausimus, Turkijos vyriausybė ne vieną kartą yra pareiškusi, kad neatsisako išipareigojimo visapusiškai spręsti Kipro problemą pagal JT Generalinio sekretoriaus pateiktą planą. Turkija pasirašė Papildomą protokolą, derinantį EB ir Turkijos asociacijos susitarimą su 10 naujų valstybių narių stojimu birželio 29 d. Tuo pat metu Turkija paskelbė vienašalę deklaraciją, kad šio protokolo pasirašymas nereiškia oficialaus Kipro Respublikos pripažinimo. Rugsėjo 21 d. ES priėmė deklaraciją, kurioje nurodoma, kad Turkijos pareiškimas neturi įtakos Turkijos išipareigojimams pagal Papildomą protokolą. ES deklaracijoje pabrėžiama, kad visų valstybių narių pripažinimas yra būtina stojimo proceso sąlyga. Be to, joje pabrėžta būtinybė remti JT Generalinio sekretoriaus pastangas siekiant visapusiškai išspręsti Kipro problemą, kadangi toks sprendimas sustiprintų taiką, stabilumą ir darnius santykius regione. Turkija neatsisako veto dėl Kipro narystės tam tikrose tarptautinėse organizacijose ir Wassenaar susitarimui dėl elgesio kodekse dėl ginklų išvežimo ir dvejojo naudojimo prekių. Kaip ir anksčiau, Graikijos ir Turkijos santykiai vystosi teigiama linkme. Tačiau nepaisant 31 nuo 2002 m. surengto susitikimo, šalys dar nepasiekė išsamaus susitarimo dėl neišspręsto sienų klausimo.

Kalbant apie **ekonominius kriterijus**, Turkija gali būti laikoma veikiančios rinkos ekonomikos šalimi, jeigu ji tvirtai rems paskutinius stabilizacijos ir reformos pasiekimus. Turkija taip pat turėtų sugebėti atlaikyti konkurencinį spaudimą ir rinkos jėgų veikimą Sąjungoje vidutinės trukmės laikotarpiu, jeigu toliau tvirtai vykdys stabilizacijos politiką ir imsis tolesnių ryžtingų veiksmų siekdama įgyvendinti struktūrines reformas.

Per pastaruosius metus buvo pasiekta didelė pažanga makroekonominės stabilizacijos srityje. Dėl griežtų ir atsargių politikos priemonių buvo tęsiama mokesčių konsolidacija, pagerėjo skolų dinamika ir sumažėjo infliacija, ir stabiliai augo ekonomika. Tam tikra pažanga pasiekta viešųjų finansų valdymo ir kontrolės srityje, ir todėl padidėjo mokesčių skaidrumas. Smarkiai keičiamos socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros sistemos. Nuosekliai vykdomos

kontrolės ir reguliavimo sistemos reformos bankininkystės sektoriuje ir privatizavimo sferoje padaryta pažanga palaiapsniui didina ūkio subjektų finansinę drausmę ir gerina Turkijos verslo ir investicijų sąlygas. Padidėjo užsienio investicijų srautas.

Siekiant pasinaudoti šia pažanga, būtina toliau stiprinti biudžeto apribojimais pagrįstą makroekonominį stabilumą. Pastaruoju metu smarkiai išaugo einamosios sąskaitos deficitas, ir todėl būtina sustiprinti kontrolę ir imtis neatidėliotinų veiksmų. Stabilizacijos procesą būtina palaikyti ir stiprinti tolesnėmis struktūrinėmis reformomis, kurios skirtos visų pirma teisinei valstybei stiprinti, privatizacijai plėsti ir įmonėms restruktūrizuoti, darbo rinkos netolygumams koreguoti ir šešėlinei ekonomikai mažinti. Būtina veiksmingiau skirstyti išteklius, pirmiausia reformuojant pagrindines rinkas. Reikia tesėti išsipareigojimą laikytis riboti darbo užmokesčio fondą. Reikia tęsti valstybės išlaidų biudžetinių procedūrų reformą ir užtikrinti visišką reguliavimo ir teisinės sistemų įgyvendinimą.

Kalbant apie Turkijos **pasiekimus priimant ir įgyvendinant ES teisinę sistemą**, nuo 2004 m. buvo padaryta tam tikra, nors ir netolygi, pažanga. Buvo padaryta pažanga *laisvo prekių judėjimo* srityje, visų pirma įgyvendinimo nuostatų, kurias apima naujasis požiūris, atžvilgiu, suteikiant Turkijai galimybę pranešti apie atitikties vertinimo tarnybas, ir rinkos priežiūros srityje. Kitose srityse, pvz., sferose, kuriose galioja senasis požiūris, ir nesuderintose sferose, pažangos nepasiekta. Nepaisant EB ir Turkijos muitų sąjungos, prekių judėjimas dar nėra visiškai laisvas.

Šiek tiek pagerėjo *laisvas kapitalo judėjimas*. Buvo panaikinti tam tikri apribojimai, tačiau užsieniečiai neturi teisės pirkti nekilnojamąjį turtą ir vykdyti veiklą tam tikruose ekonomikos sektoriuose. Buvo pasiekta tam tikra pažanga tokioje svarbioje srityje kaip pinigų plovimas, tačiau dar nepasiekta visiška darma.

Pasiekta tam tikra pažanga *bendrovių teisėje*, visų pirma apskaitos standartų ir audito srityse. Apskritai suderintas tik šis skyrius.

Pasistūmėjo į priekį intelektinės nuosavybės teisių derinimas, ir jis sparčiai progresuoja. Buvo pasiekta tam tikra pažanga įgyvendinant teisės aktus, tačiau tai yra silpniausias sistemos aspektas.

Konkurencijos politikos srityje su įmonėmis susijusios nuostatos (antimonopoliniai teisės aktai ir susijungimų kontrolė) yra suderintos ir konkurencijos institucijų įgyvendinamos patenkinamai. Kita vertus, negalima konstatuoti, kad padaryta pažanga derinant arba įgyvendinant teisės aktus valstybės pagalbos srityje. Todėl derinimas vis dar labai ribotas nepaisant konkrečių dvišalių išsipareigojimų. Ypatingą dėmesį reikia skirti valstybės pagalbos kontrolei plieno sektoriuje.

Padaryta tam tikra pažanga *finansinių paslaugų* sferoje, pirmiausia draudimo ir papildomų pensijų sektoriuose. Reikia įtvirtinti padarytą pažangą bankininkystės srityje. Nepaisant to, bendras šios srities derinimas yra ribotas, ir reikia stiprinti administracinius gebėjimus.

Informacinės visuomenės ir žiniasklaidos srityje galima konstatuoti, kad padaryta pažanga elektroninių ryšio priemonių ir informacinių technologijų sektoriuose, kur buvo įvykdyta liberalizacija, ir informacinės visuomenės paslaugų sferoje. Siekiant veiksmingai įgyvendinti teisės aktus, reikėtų toliau plėtoti administracinius gebėjimus. Garso ir vaizdo politikos srityje neseniai padaryta pažanga ir bendras derinimas yra riboti.

Kalbant apie *žemės ūkį ir žuvininkystę*, pažanga labai ribota. Buvo įgyvendintos kelios iniciatyvos kaimo plėtros srityje, bet jas reikia stiprinti. Bendras derinimas ir administraciniai gebėjimai labai riboti.

Maisto saugos, veterinarijos ir fitosanitarijos politikos srityse derinimas yra gana ribotas. Derinimas yra perėjęs į aukštesnį lygį tam tikruose bendrosios maisto produktų politikos padaliniuose, tačiau jis nėra visapusiškas, o teisės aktai įgyvendinami sunkiai. Neįgyvendinta veterinarijos politikos sistema. Tačiau administracija pradėjo dirbti siekdama nustatyti vietines problemas ir apibrėžti, kokių reikia administracinių pokyčių joms išspręsti. Fitosanitarijos politikos srityje pasiekta nedaug. Reikės iš esmės reformuoti administracines struktūras.

Transporto srityje įvairių transporto rūšių atžvilgiu padaryta pažanga yra netolygi. Buvo padaryta tam tikra pažanga kelių transporto srityje, joje derinimas yra perėjęs į aukštesnį lygį, tačiau įgyvendinimas nėra visapusiškas. Geležinkelių sektoriuje reikia įvykdyti dideles įstatymines ir institucines reformas. Galima konstatuoti, kad jūrų transporto srityje padaryta tam tikra pažanga derinant teisės aktus ir stiprinant administracinius gebėjimus. Oro transporto atžvilgiu galima pastebėti tam tikrą pažangą, nors bendras derinimas tebėra ribotas. *Energetikos* srityje pasiekta tam tikra pažanga, visų pirma tiekimo saugumo ir atsinaujinančios energijos sferose. Kuriant vidaus energetikos rinką padaryta pažanga buvo ribota, tačiau jos visiškai nepadaryta nei valstybės pagalbos sektoriuje, nei energijos efektyvumo atžvilgiu. Jeigu Turkija sukurs branduolinės energijos gamybos pajėgumus, reikia stiprinti administracinius gebėjimus siekiant užtikrinti aukštą branduolinės saugos lygį. Buvo padaryta tam tikra pažanga radiacinės saugos srityje.

Mokesčių srityje pažanga yra ribota – ir netiesioginių, ir tiesioginių mokesčių atžvilgiu. Apskritai Turkijos mokesčių režimas iš dalies atitinka *acquis*, tačiau dar reikia siekti visapusiško suderinimo. Šešėlinės ekonomikos dydis vis dar kelia susirūpinimą. Reikia iš esmės reformuoti administracinius gebėjimus.

Padaryta tam tikra pažanga *statistikos* srityje, visų pirma klasifikacijos ir sektorių statistikos atžvilgiu. Šiuo metu suderinimas su *acquis* yra ribotas, tačiau vyksta bendradarbiavimas tarp Eurostat ir Valstybinio statistikos instituto. Padaryta tam tikra pažanga *užimtumo ir socialinės politikos* srityje. Nors derinimas pakankamai pasistūmėjęs sveikatos ir saugos darbe srityje, reikia didelių pastangų socialinio dialogo, lyčių lygybės ir vienodų galimybių srityse. Laukia didelis darbas įgyvendinant ir stiprinant administracinius gebėjimus.

Turkijos *pramonės politikos* strategija iš esmės atitinka pagrindinius ES principus. Galima konstatuoti, kad nuo praėjusios ataskaitos padaryta tam tikra pažanga, visų pirma MVĮ atžvilgiu. *Regioninės politikos ir struktūrinių priemonių* srityje pasiekta pažanga yra netolygi. Teritorinio organizavimo ir programavimo srityse nuo ankstesnės ataskaitos pažangos nepasiekta. Pažanga padaryta teisinėje sistemoje ir finansinio valdymo bei kontrolės srityje. Laukia didelis darbas kuriant institucines struktūras. Reikia sukurti regioninę politiką vykdančias administracijas – ir centrinę, ir regioninę lygį – o paskui patobulinti.

Teismų ir pagrindinių laisvių srityse Turkija padarė pažangą derindama teisės aktus su ES standartais ir vykdoma praktika teismų ir antikorupcijos priemonių atžvilgiu. Tačiau dar reikia tolesnių veiksmų siekiant užtikrinti teismų savarankiškumą ir veiksmingumą. Korupcijos srityje reikia tolesnių veiksmų siekiant padidinti atitinkamų institucijų kovai su korupcija veiksmingumą ir informuojant visuomenę apie korupciją kaip rimtą baudžiamąjį nusikaltimą.

Turkija dar derina savo teisės aktus su *acquis teisingumo, laisvės ir saugumo* srityje. Apskritai Turkijos teisės aktai iš dalies atitinka *acquis*. Pažangos dar stinga daugelyje sričių: asmens duomenų apsaugos įstatymas, nacionalinio veiksų plano dėl pasienio kontrolės įgyvendinimas, nacionalinio veiksų plano dėl migracijos ir prieglobsčio, geografinių apribojimų panaikinimas pagal Ženevos konvenciją ir žinybų bendradarbiavimas.

Aplinkosaugos srityje Turkija padarė ribotą pažangą. *Acquis* perkėlimo į nacionalinę teisę mastas tebėra mažas, išskyrus atliekų tvarkymą ir triukšmą – šiose srityse perkėlimas gerokai pažengęs į priekį. Susirūpinimą kelia tai, kad teisės aktai įgyvendinami vangiai. Turkija turi imtis priemonių, kad aplinkosaugos politiką įtrauktų į kitų politikos sričių apibrėžimą ir įgyvendinimą.

Vartotojų ir sveikatos apsaugos srityse derinimo darbai vykdomi stabiliai, Buvo pasiekta didelė pažanga įgyvendinant su sauga nesusijusias priemones. Su sauga susijusių priemonių srityje pažangos nebuvo pasiekta. Buvo pastebėti tam tikri pokyčiai visuomenės sveikatos srityje, visų pirma tabako kontrolės teisės aktų atžvilgiu. Reikia stiprinti administracinius gebėjimus.

Muitų sąjungos nuostatos didele dalimi yra suderintos ir atitinka dvišalius EB ir Turkijos susitarimus. Tačiau dar reikia suderinti Turkijos muitinės kodeksą su EB muitinės kodeksu. Laisvosios zonos taikomi ne muitų teisės aktai, susirūpinimą kelia menkai užtikrinamos intelektinės nuosavybės teisės per muitinės patikrinimus.

Turkija iš esmės laikosi ES išorės santykių politikos, kaip EB ir Turkijos muitų sąjungos įsipareigojimo. Visų pirma buvo pasirašyti laisvosios prekybos susitarimai su trečiosiomis šalimis. Turkija sugebėjo iš esmės prisiderinti prie EB BLS režimo. Didelė Turkijos teisės aktų dalis yra suderinta su EB *bendrosios užsienio ir saugumo politikos*. Pagerėjo dvišaliai santykiai su kaimyninėmis šalimis, įskaitant Graikiją. Vis dar uždaryta siena su Armėnija. Turkija ir ES skirtingai aiškina „Berlino Plus“ susitarimus tarp ES ir NATO, ir tai trukdo ES ir NATO strateginiam bendradarbiavimui krizių valdyme.